

OSMANLI KÜLTÜR MİRASIMIZ

TÂRİH-İ AZİZİYYE

İBRAHİM KEMÂLÎ

SADELEŞTİREN
TUĞBA DALAY



TÂRİH-İ AZİZİYYE

İbrahim Kemâlî

Sadeleştiren

Tuğba Dalay



Proje	:	Osmanlı Kùltür Mirasımız
Proje Genel Yönetmeni	:	Doç. Dr. Feyza Betül Köse
Proje Editörü	:	Asım Sarıkaya
Kitap Adı	:	Târih-i Azîziyye
Müellif	:	İbrahim Kemâlî
Sadeleştiren	:	Tuğba Dalay
Editör	:	Doç. Dr. Talip Ayar
ISBN	:	978-625-7617-03-1
SAMER Yayınları	:	76
Proje Kitaplığı	:	23
Dizgi & Kapak	:	SAMER

KSÜ Siyer-i Nebi Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

SAMER Yayınları

Adres : KSÜ Avşar Kampüsü

Onikişubat/Kahramanmaraş

İletişim : 0344 300 47 59

e-posta : samer@ksu.edu.tr

Kahramanmaraş-2021

İÇİNDEKİLER

Sadeleştirenin Önsözü	6
-----------------------------	---

TÂRİH-İ AZİZİYYE

1. Peygamberimizin ve Dünya'nın Yaratılışı	12
2. Âdem (a.s.)'in Yaratılışı	13
3. Havvâ (r.anhâ)'nın Yaratılışı.....	15
4. Şit (a.s.)	17
5. İdris (a.s.).....	17
6. Nuh (a.s.).....	18
7. İbrahim (a.s.).....	19
8. İsmail (a.s.).....	20
9. Hz. Peygamber'in Dedeleri.....	20
10. Hz. Peygamber'in Doğumu	21
11. Hz. Peygamber'in Daveti.....	23
12. Hz. Peygamber'in Mirâcı.....	23
13. Hz. Peygamber'in Medine'ye Hicreti	24
14. Hz. Peygamber'in Vefatı.....	25
15. Hz. Peygamber'in Eşleri	26
16. Fâtmatü'z-Zehrâ'nın Vefatı.....	26
17. Dört Halife Dönemi	26
18. Cennetle Müjdelenenler	28

19. On İki İmam.....	29
20. Dört İmam.....	33
21. Emevî Devleti.....	34
22. Abbâsi Hilafeti	36
23. Selçuklu Devleti	42
24. Osmanlı Devleti	42
Sonsöz.....	51

SADELEŞTİRENİN ÖNSÖZÜ

Sadeleştirmede takip ettiđimiz metot Őu Őekildedir:

- 1- Eserin 1291 yılındaki baskısı esas alınmıŐtır.
- 2- Eserin orijinal adında herhangi bir deđiŐiklik yapılmamıŐtır. Eser içerisinde yer alan baŐlıklarda, anlatılan konuyu ihtivâ eden ve okuyucunun konuya yođunlaŐmasını sağlayabilecek kısa baŐlıklar tercih edilmiŐtir. Örneđin, “Seyyidünnisâ Fâtımatü’z-Zehrâ Radıyallâhü Teâlâ Anhânın İrtihâl-i Dâr-ı Bekâ Buyurdıkları” baŐlıđı “Fâtımatü’z-Zehrâ’nın Vefatı” Şeklinde verilmiştir.
- 3- Günümüz Türkçesinde kullanılmayan kelimeler, bugünkü ifade biçimleriyle değiştirilmiştir.
- 4- Doğru okunduğundan emin olunamayan Őahıs ve yer adlarının muhtemel okuma Őekillerinden birisi tercih edilmiş ve ayrıca kelimenin sonuna parantez içerisinde soru iŐareti eklenmiştir.
- 5- Müellif, Abbâsi halifelerinden bazılarının ismini/unvanını diğer kaynaklarda belirtilenlerden farklı Şekilde zikretmiştir. Bu isimler/unvanlar, Abbâsilerle ilgili yapılan çalıŐmalardan kontrol edilmiş ve dipnotlarda belirtilmiştir.

6- Eserde yer alan aleyhisselam, radıyallahu anh, rahmetullahi aleyh gibi ifadelerin kısaltmaları günümüzde kullanılan şekliyle değiştirilmiştir.

7- Metin içerisindeki imla ve noktalamalar günümüz Türkçesine göre düzenlenmiştir.

8- “Hz. Habib-i Ekrem sallallahu teâla aleyhi vessellem efendimiz” gibi Hz. Peygamber’i işaret eden ifadeler için “Hz. Peygamber” ifadesi kullanılmıştır.

9- Kitap içerisindeki tüm açıklamalar müellife ait olup bizim tarafımızdan eklenen hususlara “sad.” ibaresi eklenmiştir.

Araştırmamız sonucunda, müellifin hayatına ulaşamadık. Kitabımızın müellifi ile Hattat İbrahim Kemâlî arasında isim benzerliği olduğunu düşünmekteyiz.

Sadeleştirmede çalışmamızı, “Osmanlı Kültür Mirasımız” projesine dâhil eden ve çalışma boyunca teşvik ve önerileriyle yol gösteren kıymetli hocam Doç. Dr. Feyza Betül Köse’ye, proje yürütücülerinden Arş. Gör. Asım Sarıkaya’ya, çalışmamın editörlüğünü üstlenen Doç. Dr. Talip Ayar Hocama, çalışmamı okuyarak bana destek olan Züleyha Çarçabuk, Hilal Göksu ve Eda Cerrah’a ve fedakârlığı ile daima yanımda olan annem Emine Dalay’a teşekkürü borç bilirim.

Tuğba DALAY
Gaziantep-2021

TÂRİH-İ AZİZİYYE

İbrahim Kemâlî

İstanbul

1291

Bismillâhirrahmânirrahîm

Münâcât-ı Cenâb-ı Perverdigâr-ı Celle Celâlühû

Âferîn ey sâni' -i ten-perver-i cân âferîn
Hâliku'l-eşyâ İlâhü'l-halk-ı Rabbü'l-âlemîn
Mübdi'-i âsâr-ı kudret akd-peyvend-i vücûd
Zâbit-i erkân-ı fitrat nakş-bend-i mâ' ü tîn
Ey semûm-ı satvetün te'sîri nîrân-ı cahîm
V'ey sehâbü rahmetün sîr-âbı Firdevs-i berîn
Kudretün gülzârına bir sebze Sidr-i müntehâ
Hikmetün şem'ine bir pervâne Cibrîl-i emîn
Sun'un eyvânında bir kandîldür nüh âsmân
San'atun dîbâcesinden bir varak rûy-i zemîn
Arsa-i idrâk-i fevz-i re'fetün dârü'l-emân
Rişte-i ümmîd-i feyz-i rahmetün hablü'l-metîn
Dergeh-i ta'zîm ü tekrîmünde âlem kâm-cûy
Hirmen-i ihsân ü eltâfundan âdem hûşe-çîn
Hâkdan her zerre te'yîdünle bir cism-i latîf

Âbdan her katre tevfi-künle bir dürr-i semîn
Ol amîmü'l-feyz mün'imsin ki feyz-i şâmilün
Rızk taksîminde kılmaz imtiyâz-ı küfr ü dîn
Vâdî-i derkündedür ser-geşte fehmi-tünd-seyr
Mülk-i tevhîdündedür mahsûr akl-ı dûr-bîn
İlm ü irfânunda her kim bir yakîn bulmuş velî
Hiç şek yoktur kim ol idrâki hasr etmez yakîn
İktizâ-yı hikmetün izhâr-ı kudret kılmağa
İhtilâf-ı tab'la ezdâdı etmiş hem-nişîn
Hâdisât-ı ihtilâf-ı devrden görmez halel
Kime kim ma'mûre-i hıfzun olur hısn-ı hasîn
Hiç kimse cürmüyle dergâhundandan olmaz nâ-ümîd
Senden ister kâm eger rüsvâ vü ger halvet-nişîn
Sensin izhâr eyleyen ma'sûka âşık şevkını
Âşıkı sensin kılan ma'sûk şevkiyle hazîn
Neş'e-i aşkunladur Mecnûn sürûdı derdnâk
Pertev-i hüsnünledür Leylî cemâli nâzenîn

Na't-ı Şerîf-i Nebevî Aleyhi's-salâtü ve's-selâm

Âf-tâb-ı subh-i mâ evhâ Habîb-i Kibriyâ
Mâh-tâb-ı şâm-ı ev ednâ Habîb-i Kibriyâ
Cevher-i kül tâb-ı sûz-i mihrinün pervânesi
Şem'-i bezm-i leyletü'l-isrâ Habîb-i Kibriyâ
Akl-ı evvel kayd-ı bend-i aşkının dîvânesi
Nâzenîn-i Hazret-i Mevlâ Habîb-i Kibriyâ
Ve'd-duhâ vasf-ı gül ve'l-leyl şerh-i sünbülü
Bâğ-ı yâsîn ravza-i tâhâ Habîb-i Kibriyâ
Bülbül-i levlâke zâtı lî-maallâh lânesi
Bezm-i kurba tûtî-i gûyâ Habîb-i Kibriyâ

1. Peygamberimizin ve Dünya'nın Yaratılışı

Cenâb-ı Allah'ın kendisini meydana çıkarması başlangıcı belli olmayan bir sebebe bağlı olduğu için önce kendi nurundan Hz. Peygamber'i yarattı ve onu insan sûretinde nurdan bir kandil içine koydu. Peygamberimiz yaratıldıktan sonra kendi sûretini aynada görünce Cenâb-ı Hak'tan utandı. Beş defa şükür secdesi yapmasının ardından beş vakit namaz ümmetine farz oldu. Allah, o mübarek nurdan tüm peygamberlerin, insanların, cinlerin, kuşların ve hayvanların ruhlarını yarattıktan sonra azametiyle bir de cevher yarattı. Allah, cevhere heybet nazarıyla baktı ve söz konusu cevher iki parça haline geldi. Yarısu ateş diğer yarısu su oldu. Kudretiyle suyu ateşin üzerine döktü. Su kaynadığında ise buharından gökleri; köpüğünden yerleri, arşı ve tahtı, son yüce mevkiyi (sidretü'l-müntehâ), levha ile kalemi, cennet ile cehennemi yarattı. Sonra hepsinin ömürlerini, ne olacaklarını ve rızıklarını Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı olduğu levh-i mahfuza kalemin yazmasını emir buyurdu.

Cenâb-ı Allah, adı geçen ateşin ışığından melekleri, ateşin kendisinden cinleri ve dumanından şeytanı yarattı. Melekleri göklerde, cin ve şeytanı ise yeryüzünde ibadet etmekle görevlendirdiyse de şeytanın dışındakiler asi oldukları için onlara doğru yolu göstermek üzere kendilerinden sekiz yüzden

fazla peygamber gönderdi. Sözü edilen peygamberler bunları imana davet etmenin dışında hepsini şehit ettikleri için Allah'ın gazabı meydana geldi. Üzerlerine gökten ateş düştü ve büyük melekler dahi ellerine geçeni öldürdüklerinden şeytan dışındakiler telef oldu. Kalanlar da korkularından adalara kaçtı. Büyük melekler yeryüzünü o topluluktan temizledikten sonra Cenâb-ı Hak, yeryüzünün yönetimini/beyliğini şeytana verip gökten gelen meleklerin şeytan ile beraber kalmasını buyurdu.

Şeytan'ın yeryüzünde secde etmediği yer kalmadı. Bu ibadeti sayesinde Allah göklerin yönetimini de şeytana verdi. Nihayetinde cennet hazinedarlığı ile meleklerle hoca oldu. Fakat ibadeti Allah'ın rızasına muvaffak olmadığından hiçbir faydasını görmedi.

İlâhî ente maksûdî ve rızâke matlûbî/Yâ İlâhî! Maksadım sensin ve amacım senin rızanı kazanmaktır.

Yeryüzünde ibadet edecek kimse olmadığından gökler yerlere karşı övündü. Yerler de Cenâb-ı Hakk'a yalvardılar. Cenâb-ı Hak, yere "Sana da bir varlık/halk yaratıp sende iskân ederim. O varlıktan kimisini nebi, kimisini daima doğruluk üzere (siddîk) kılar, kimisini şehit ederim. Ey yeryüzü! Sen de bunlar ile göklere övün!" buyurdu. Yeryüzü de, Cenâb-ı Hakk'a şükredip sustu.

2. Âdem (a.s.)'ın Yaratılışı

Allah, Âdem (a.s.)'ı yaratmak istediğinde Cebrâil (a.s.)'a yeryüzünden bir avuç toprak almasını buyurdu. Şeytan bu buyruğu işitince, en yüksek derecedeki hasedinden dolayı yerin ortasına gelip, yere toprağını vermemesini söyledi. Cebrâil (a.s.) yerden toprak almaya gelmişse de yer, Cenâb-ı Hakk'a yemin ettiği için Cebrâil toprak almadan makamına yükseldi. Cenâb-ı Hak, Mikâil ve İsrâfil (a.s.)'ı gönderdiyse de yeryüzü onlara da yemin etti. Her ikisi tekrar makamlarına geri yükseldi. Cenâb-ı Hak bu sefer Azrâil (a.s.)'ı gönderdi.

Arz her ne kadar ona yemin verdiyse de Azrâil (a.s.) yeri dinlemeyerek toprağı aldı. Makamına yükselip ilâhî emri bekledi. Kırk yıldan sonra kendisine hitap edildi ve getirdiğı topraktan soru sorulunca cevabını verdi. Cenâb-ı Hak, Azrâil'e "Yeryüzüne niçin merhamet etmedin?" buyurdu. Azrâil (a.s.) ise "İlâhî emri, yerin yemininden daha büyük bildiğim için yere acımayarak toprağı aldım." dedi. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak "Sen ruhları kabz etmeye yararsın." buyurdu.

Cenâb-ı Allah, Cebrâil (a.s.)'a Azrâil (a.s.)'dan toprağı alıp cennet ırmaklarıyla yıkadıktan sonra kırk gün çamur gibi yoğurmasını emretti. Cebrâil (a.s.) toprağı terbiye ettikten sonra Cenâb-ı Hak, kudret eliyle Âdem (a.s.)'in bedenini yarattı. Hz. Peygamber'in nurunu Âdem'in alınına koydu ve Âdem (a.s.)'in ruhunun bedenine girmesini emretti. Ruh, Âdem'in vücuduna iki yüz yılda girip Âdem (a.s.)'in bedeni et, kan ve kemik olup gözleri görmeye, elleri ayakları hareket etmeye başladığında alınıdaki nur da belirmeye başladı.

Âdem (a.s.) uykudan uyanır gibi aklı başına geldiğinde hamd etti. Cenâb-ı Hak Âdem'in hamdinden, hamd sancağını/livâ-i hamdi¹ yarattı. Sonra Cebrâil (a.s.)'a Âdem (a.s.) için cennetten elbise/hulle² getirip giydirmesini ve keramet tahtının üzerine oturtmasını emretti. Cebrâil (a.s.) da Âdem (a.s.)'in tacını ve elbisesini giydirip tahtının üzerine oturttu. Cenâb-ı Hak, meleklerin hepsine Âdem (a.s.)'a secde etmelerini emretti.

Meleklerin hepsi secde etti. Şeytan ise aslî cevherinin Âdem ile aynı olmadığını, kendisinin ateşten yaratıldığını öne sürerek kibirlendi. Şeytan, Âdem (a.s.)'a secde etmemesi yüzünden Cenâb-ı Hak, şeytana tekrar secde etmesini emrettiyse de inadında ısrar ettiği için lanetlendi. Melek sûretinden çıkarılıp çirkin sûrete girdi. Melekler ilâhî emir ile iblisi gökten yere indirdi. Âdem (a.s.)'a gökleri seyrettirdikten sonra cennet-i a'lâya getirdiler.

¹ Livâ-i hamd, Hz. Peygamber'in kıyamet gününde sahip olup müminleri himayesi altına alacağı mânevî nitelikli sancağın adıdır. (sad.)

² Hulle, cennet elbisesi demektir. Hz. Âdem söz konusu olduğunda, Hz. Âdem'in elbisesi, incir yaprağı kastedilmektedir. (sad.)

Cenâb-ı Hak, Âdem (a.s.)’ın cennette olan meyveleri yemesine izin verip buğdayı yemesini yasakladı.

3. Havvâ (r.anhâ)’nın Yaratılışı

Cennette yalnız olduğu için Âdem’in canı sıkıldı. Cenâb-ı Hak, Havvâ’yı yaratmayı dilediğinde Âdem’e uyku verdi. Âdem (a.s.) uyku ile uyanıklık arasında iken sol eğe kemiğinden Havvâ (r.anhâ)’yı yarattı. Âdem (a.s.) ve eşi Havvâ cennette yaşamaya başladılar. İblis, Âdem’e haset edip cennet kapıcılarından tavus ve yılanın vasıtasıyla cennete girip Âdem (a.s.) ile Havvâ (r.anhâ)’yı kandırarak buğdayı yedirdi. Cebrâil (a.s.), Âdem ile Havvâ’nın başlarından taçlarını, Mikâil (a.s.)’da üzerlerinden elbiselerini aldığı için ikisi de çıplak kaldı. Mahrem yerlerini kapatmak için hangi ağaçtan yaprak istemişlerse de ağaçlar yapraklarını vermedi. İncir veya ûd ağacı yaprağını verdi.

Gubâr-ı pâyine almam cihânı yâ Resûlallâh

Değişmem mûyine heft âsumânı yâ Resûlallâh

Duyunca makdem-i teşrîfin Âdem sulb-i pâkinden

Değişti habbeye bağ-ı cinânı yâ Resûlallâh

Âdem (a.s.) ile Havvâ (r.anhâ) Cenâb-ı Allah’a dua ettikten sonra melekler, Âdem’i tövbe kapısından Serendib Dağı’na,³ Havvâ’yı rahmet kapısından Cidde’ye, tavusu haşmet kapısından kuzey tarafına, yılanın da ayaklarını kesip gazap kapısından İsfahan’a, iblisi lanet kapısından yere indirdiler. Âdem (a.s.) hatasından dolayı üç yüz yıl ağladı. Cenâb-ı Allah, Âdem’in tövbesini kabul etti. Beyt-i Şerîf’in yerinde bulunan Beyt-i Ma’mûr’u⁴ ziyaret etmesini,

³ Günümüzde Sri Lanka sınırları içerisinde bulunan Serendib Dağı, daha çok “Âdem Tepesi” olarak bilinmektedir. Koni biçimindeki bu dağ Budistler, Hindular, Hristiyanlar ve Müslümanlar tarafından kutsal sayılır. (sad.)

⁴ Beyt-i Ma’mûr, semada, içinde meleklerin ibadette bulunduğu rivayet edilen mâbettir. Ayrıca Beyt-i Ma’mûr’u, Kâbe olarak ifade eden görüşler de bulunmaktadır. (sad.)

Arafat'a çıkıp tövbe etmesini ve Havvâ ile bir yere geldiğinde ise Havvâ'ya öfke ve kızgınlık göstermemesini emretti.

Cebrâil (a.s.), Âdem (a.s.)'a gelip ilâhî emri müjdeledi. Âdem (a.s.) bir melek vasıtasıyla Mekke'ye gidip Beyt-i Ma'mur'u ziyaret ettikten sonra Arafat'a çıktı ve haccını tamamladı. Cenâb-ı Hak, Âdem'in tövbesini kabul edip meleklerle Âdem'in etrafını kuşatmasını emretti. Melekler, Âdem'in bu şanına şaşırarak Âdem'in etrafında toplandılar ve Âdem (a.s.) korktu. Cebrâil (a.s.) ilâhî isteğin ne olduğunu ifade etti.

Cenâb-ı Allah, Âdem'in sırtından önce Hz. Peygamber'in, diğer peygamberlerin, bütün müminlerin ve kâfirlerin ruhlarını ortaya çıkardı. "Elestü birabbiküm/Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" buyurdularında, "belâ/evet" diye cevap verenler mümin, cevap vermeyenler ise kâfir oldu. Cenâb-ı Hak, kabul edenlerin ahidini kudretiyle bir sözleşme şeklinde yazdı ve Hacerülesved'de korudu. Bazı rivayetlere göre bu ahid, Âdem (a.s.) yere inmeden önce gökтейken gerçekleşti.

Âdem (a.s.) Arafat'tan indikten sonra Havvâ (r.anhâ) ile buluşup beraber Serendib'e geldiklerinde Âdem'in Havvâ'dan ikiz olarak yirmi erkek ve kız evladı oldu. Büyük oğlu Kâbil ve ondan sonra doğan Hâbil birer kız ile doğdu. Kızların birisi güzel diğeri çirkindi. Cenâb-ı Hak, Kâbil'in kardeşini Hâbil'in, Hâbil'in kardeşini de Kâbil'in almasını buyurdu. Kâbil kendisiyle doğan kız güzel olduğu için Hâbil'e haset edip onu öldürmesi sebebiyle kâfir oldu.

Âdem (a.s.) ile Havvâ (r.anhâ), Hâbil'in vefatından dolayı ağladılar ve Cenâb-ı Hak, Cebrâil (a.s.)'ı gönderdi. Cebrâil (a.s.), sabretmelerini emrettikten sonra Hâbil'e karşılık Şit (a.s.)'in verileceğini müjdeleyince Âdem ve Havvâ bu müjdeden biraz teselli buldular. Şit (a.s.) dünyaya geldikten sonra Hz. Peygamber'in mübarek nurları altında parladı. Âdem (a.s.)'a evladını davet için on sayfa indirildi. Bin sene ömür sürdükten sonra Şit (a.s.)'ı yerine halife olarak bıraktı. Âdem'in vefatının kırkıncı günü diğeri rivayete göre ise altı ay sonra Havvâ vefat etti. Cidde'de vefat ettiği için oraya defnettiler. Bunu

ayrıntısıyla öğrenmek isteyen kişiler *Muhammediyye, Taberî, Altıparmak* ve diğer kitaplara müracaat edebilir.

4. Şit (a.s.)

Şit (a.s.), babasından sonra halife oldu. Soyunu davet etmek üzere kendisine elli sayfa indirildi. Mekke'de ikamet etti. Beyt-i Şerîf'i imar edip kırk yıl adalet ve şeriat ile hükmettiği için kendi zamanında dünya mamur oldu. Şit (a.s.)'ın sayılamayacak kadar çok evladı dünyaya geldi. Şit'in yaşı dokuz yüz on ikiye vardığında evlatlarından Enoş'u yerine halife bırakıp vefat etti. Enoş, halife olup otuz sekiz yıl hilafet ettikten sonra yaşı dokuz yüz elliye vardığında vefat etti. Kaynan, babasından sonra doksan beş sene hilafet etti ve sekiz yüz kırk sene ömür sürüp vefat etti. Mehlâil, babasından sonra halife oldu. Gayet güzel sûretli olduğundan herkes ziyaretine gelirdi. Yaşı dokuz yüz yirmi altıya vardığında çocuklarından Yerd yahut Yârî'yi (?) yerine halife seçip vefat etti. Yerd, babasından sonra halife oldu. Çok sayıda evladı dünyaya geldiğinden hayatları hakkında bilgi bulunmamaktadır. Hayatının son döneminde ise İdris (a.s.)'ı halife tayin edip vefat etti.

5. İdris (a.s.)

İdris (a.s.), Yerd'in yerine halife olunca kendisine otuz sayfa indirildi. Kâbil'i ve soyunu davet etmeye başladı. Kâbil daveti kabul etmedi, kavminin de pek azı dışında daveti kabul eden olmadı. İdris (a.s.) onlar ile savaştı. Esir almak, yazı yazmak, terzilik etmek, yıldızların hareketlerinden anlam çıkarmak ve rakam ilmi ondan kaldı. Ömrü üç yüz altmış yıla vardığında ibadetle meşgul iken Azrâil (a.s.), bir rivayette ise güneşe memur olan melek ziyaretine geldi. Azrâil (a.s.)'dan gökleri göstermesini rica etti. Gelen diğer büyük melekler de Cenâb-ı Hakk'ın izni üzerine gökleri seyrettirdi. İdris (a.s.), cennete girdiğinde bir daha çıkmadı ve şu anda cennette ibadet etmektedir. İdris (a.s.)'dan sonra Metuşelah halife oldu. Yaşı üç yüz elli veya dokuz yüz altmış

olduğunda evlatlarından Lemek'i halife seçti ve vefat etti. Lemek de çok ibadet eden biri olduğundan, zamanında çok kimse Müslüman oldu. Yedi yüz yaşına ulaştığında da vefat etti.

6. Nuh (a.s.)

Nuh (a.s.) bin yıl -diğer bir rivayete göre bin dört yüz yıl veya bin yedi yüz yıldan çok- ömür sürdü. Dokuz yüz elli yıl kavmini davet etmişse de ancak seksen kişi iman etmişti. Dört evladı oldu. Sâm, Arapların; Hâm, siyahların; Yafes ise Türklerin ve beyazların atasıydı. Kenan inkâr ettiğinden dolayı tufanda helak oldu. Çok inat ederdi. Evlatları olduğunda Nuh (a.s.)'a iman etmemeleri için vasiyette bulunurdu. Nuh (a.s.) kavminin imana gelmesinden ümidini kesti. Cenâb-ı Allah'a helakları için yalvardı. Gemi yapma hususunda görevlendirildi ve kırk yılda gemiyi meydana getirdi. Her cins hayvandan birer çift gemiye aldı. Kenan dışında üç evladı ile iman eden seksen kişiyi gemiye bindirdi. Receb ayının onuncu günü tufan meydana geldi. Dünyanın yüzeyini su kapladı ve altı ay sonra su çekilmeye başladı. Gemi Muharrem'in onuncu günü Cudi Dağı'nda karaya oturdu. O gün aş pişirdiler. Daha sonra insan nesli Nuh (a.s.)'ın üç evladından devam etti. Nuh (a.s.)'a ikinci Âdem de denilmektedir.

Nuh'un oğlu Sâm'ın neslinden; Arap ve Acem halkları, peygamberlerin büyük çoğunluğu ve güzel yüzlü insanlar dünyaya geldi. Beş yüz yıl yaşadık-tan sonra Erfahşed'i yerine bırakıp vefat etti. Erfahşed de Hûd (a.s.)'ı yerine bıraktı ve vefat etti. Bazı rivayetlere göre ise Erfahşed'in yerine Şelah, onun yerine de Hûd (a.s.) geçti.

Hûd (a.s.), Âd ve Semûd kavmini davetle görevlendirildi. Adı geçen kavimler, amcaoğulları şeklinde iki fırka oldu. Bâdiye ve Hicaz'a yerleşen, son derece kuvvetli ve inkârcı topluluklardı. Hûd (a.s.)'a iman etmemeleri sebebiyle Cenâb-ı Hak adı geçen kavmi helak etti. Hûd (a.s.), iman edenleri yanına alarak Yemen tarafına gitti ve orada vefat etti. Oğlu Şelah, yerine halife oldu

ve o da Kâlî'i yerine bıraktı. Diğer rivayette Aşû'(?), bazı rivayette ise Sâri' onun yerine geçti. Sâri' de yerine Âzgûna'yı bıraktı; Âzgûna'dan Âzer'e ondan İbrahim (a.s.)'a hilafet devredildi. *Sübhatü'l-Ahbâr*⁵ isimli eserde yer alan rivayete göre Erfahşed'den Sadâd'a ondan Şâyih'a ondan Hûd (a.s.)'a ondan Merd'e ondan Âmir'e ondan Kâlî'a ondan Sârûh'a ondan Yârûh'a ondan Âzer'e ondan İbrahim (a.s.)'a Hz. Peygamber'in nuru nakloldu.

7. İbrahim (a.s.)

İbrahim (a.s.), Nemrud'un zamanında dünyaya geldi. Yedi yaşındayken kilisede bulunan putları kırıp baltayı büyük putun boynuna astı. Cenâb-ı Hak, İbrahim (a.s.)'a on sayfa indirip Nemrud'u davet etme emrini verdi. Lanetli Nemrud, İbrahim (a.s.)'a iman etmeyip, İbrahim'i Urfa civarında büyük bir ateşin içine mancınık vasıtasıyla attı ise de Cenâb-ı Hak, halîlini Nemrud'un ateşinden korudu. Ateş gülistan oldu ve Nemrud aciz kaldı. İlâhî azap gerçekleşip sivrisinek sürüsüyle Nemrud'u ve kavmini helak etti.

İbrahim (a.s.) kendisine iman edenler ile hicret ettiği esnada yolda Hz. Sâre (r.anhâ)'yı nikahladı. Şam'a geldiklerinde Lut (a.s.)'ı orada bırakıp kendileri Mısır'a gitti. Mısır meliki çok zorba olduğundan Hz. Sâre'yi sarayına getirmişse de Cenâb-ı Allah tüm peygamberlerin haremelerini koruduğu gibi Hz. Sâre'yi de korudu ve melikin ellerini kuruttu. Hz. Sâre'nin duasıyla melik iyileşti ve yaptığı işten vazgeçti. Hz. Hâcer'i verdikten sonra Hz. Sâre'yi tazim ile İbrahim (a.s.)'a gönderdi.

İbrahim (a.s.) Mısır'da ikamet etmeyip Kudüs'e gelince orada Hz. Hâcer'den İsmail (a.s.) dünyaya geldi. Hz. Peygamber'in nuru, İsmail (a.s.)'ın alnında parladı. Hz. Sâre, Hz. Hâcer'i kışkandığı için İbrahim (a.s.), İsmail

⁵ *Sübhatü'l-Ahbâr*, Derviş Mehmed'in (X/XVI. yüzyıl) peygamberler ve hükümdarlara dair eseridir. (sad.)

(a.s.)'ı ve annesini ilâhî emir ile Mekke'nin şimdiki bulunduğu mübarek mevkîye bıraktı. İbrahim (a.s.), İsmail (a.s.)'ı kurban etmek için emir aldığında Mina'da kurban etmeyi istemişse de bıçak onu kesmedi. Cenâb-ı Hak, İsmail (a.s.)'a karşılık bir koç gönderip kurban ettirdi.

İbrahim (a.s.) Kâbe'yi yaptı. Her sene İsmail (a.s.)'ı görüp Kâbe'yi ziyaret edip geri gelirdi. Hz. Sâre'den İshak (a.s.) dünyaya geldi. İbrahim (a.s.) ile İshak (a.s.) birbirlerine çok benziyorlardı. İbrahim (a.s.)'ın sakal-ı şerifleri beyaz olup iki yüz yıl ömür sürdü ve vefat etti. İshak (a.s.), babasını Halîlürrahman ismiyle anılan mübarek yerde bir mağaraya defnetti. Sünnet olmak, tırnak kesmek, bıyık kırmak, avret yeri ile koltuk altını yolmak ve daha başka sünnetler İbrahim (a.s.)'dan kaldı.

8. İsmail (a.s.)

İbrahim (a.s.), İsmail (a.s.) ile annesi Hz. Hâcer'i Mekke'de bırakıp gitti. Hz. Hâcer, yanında bulunan su bittiği için su aramak üzere İsmail (a.s.)'ı kum üzerine bırakıp gitti. İsmail (a.s.) yattığı yerden ayaklarıyla kuma vurdu ve zemzem suyu çıktı. Etraftan gelen kervanlar suyu görünce İsmail (a.s.)'a muhabbet besleyip orada kaldılar. İsmail (a.s.) nefsinin kurban etmeye razı oldu. Son derece sadık ve doğru sözlüydü. Cürhüm kâbilesinden olan bir kadından on iki oğlu dünyaya geldi. Cenâb-ı Hak, İsmail ve İshak (a.s.)'a peygamberlik verdi. Kavimlerini İbrahim (a.s.)'ın dinine davet ettiler. Bazıları imana geldi ve İsmail (a.s.) yüz otuz yıl yaşadıktan sonra babasını ziyarete gidip orada vefat etti. İshak (a.s.), kardeşini babasının yanına defnetti.

9. Hz. Peygamber'in Dedeleri

İki cihân güneşi burc-ı saâdette iken

Vâlideynine nice virmeye Mevlâ şerefi

Çeşm-i insâf ile bir kez nazar et gavnâsa

Alicak dürrini yabana atar mı sadefi

Hız. İsmail'den sonra Kaydar halife oldu. Resulullah (s.a.v)'in nuru Kaydar'ın altında parladı. Kaydar'dan oğlu Haml ondan Hemeysa' ondan Üded ondan Adnan'a nakloldu. Bazı rivayetlere göre İsmail (a.s.)'dan oğlu Sâbit ondan Kaydar ondan Salomon ondan Adnan'a geçti. *Sübhâtü'l-Ahbâr'* a göre ise İsmail (a.s.)'dan Sâbit ondan Kaydar ondan Salomon ondan Besîhab (?) ondan Cehl ondan Ya'rub ondan Hemeysa' ondan Yesa' ondan Ezr ondan Adnan'a nakledildi.

Hız. Peygamber, Adnan'dan yukarıya doğru dedelerini saymadığından, her ne kadar ben saymışsam da doğrusunu Cenâb-ı Hak bilir. Adnan'dan Me'ad ondan Nizar ondan Mudar ondan İlyâs ondan Müdrike ondan Huzeyme ondan Kinâne ondan Nadr ondan Mâlik ondan Fihri ondan Gâlib ondan Lüey ondan Ka'b ondan Mürre ondan Kilâb ondan Kusay ondan Abdümenâf ondan Hâşim ondan Abdülmuttalib ondan Hız. Abdullah'a nakletti.

Abdülmuttalib'in beş evladı vardı. Onların isimleri; Abbas, Hâşim, Abdullah, Hamza ve Ebû Tâlib'dir. Abdülmuttalib, oğullarının arasından en çok Hız. Abdullah'ı severdi. Peygamberimiz'in nuru Abdullah'ın altında parladı. Âdem (a.s.)'dan Hız. Abdullah'a gelinceye kadar mübarek nur bazısında açığa çıkarken bazısında çıkmadı.

10. Hız. Peygamber'in Doğumu

Abdullah yirmi beş yaşına girdiğinde babası Abdülmuttalib, ona Hız. Âmine'yi aldı. Receb ayının ilk cuma gecesi ikisi bir araya geldiğinde Resulullah'ın nuru babasından annesine geçti. Altı ay sonra babası Hız. Abdullah vefat etti. Rebiülevvel ayının on ikinci pazartesi gecesi Hız. Peygamber dünyaya geldi. Cenâb-ı Hakk'a secde edip ümmeti için istedi. "es-Salâtü ve's-selâmü aleyke yâ Resûlallâh. es-Salâtü ve's-selâmü aleyke yâ Habîballâh. es-Salâtü ve's-selâmü aleyke yâ seyyide'l-evvelîne ve'l-âhirîn".

Sultân-ı serâyir lâ-mekan-ı câh
Arâyış-i bezm-i lî-ma'allâh
Ma'nâ-yı nihân lafz-ı imkân
Zarf-ı dû-cihâna cevher-i cân
Dürdâne-i kenz-i lâ-yezâlî
Nûr-ı ehadî zü'l-celâlî
Feyyâz-ı me'ânî-i bahr-i irfân
Deryâ-yı safâ-yı sırr-ı Kur'ân
Ey mahrem-i kurb-ı kâb-ı kavseyn
Mahbûb-ı Hüdâ matla'-ı kevneyn
Dünya sana tuhfe-i girân mı?
Yâ şânına ki lâyıık-ı armağan mı?
Mahlûk arasında zât-ı Mevlâ
Levlâk ile etti kadrin a'lâ
Sen mâdde-i cân u ins ü cânsın
Sermâye-i sırr-ı kün fekânsın
Ey rahmet-i Hak Resûl-i emced
Ser-nâme-i Enbiyâ-i Muhammed

Abdülmuttalib, Hz. Peygamber'in dünyaya geleceğini haber aldı ve Hz. Âmine'nin evine gitti. Hz. Âmine'ye "Bu şânı yüce oğluna, Cenâb-ı Hak dünyayı yaratmadan önce Muhammed ismini koydu ve şimdide dünyaya gönderdi." dedi. Hz. Âmine her ne kadar Hz. Peygamber'i birkaç gün emzirmişse de sütanneye vermeyi kararlaştırmışlardı. Hz. Peygamber, Hz. Halîme'den başka kimsenin memesini kabul etmedi. Hz. Halîme, Hz. Peygamber'i alıp kâbilesine götürdü. Hz. Peygamber bir günde bir aylık kadar büyüyordu. Hz.

Peygamber iki buçuk yaşındayken Hz. Halîme'nin diğer evlatlarıyla koyun güttükleri esnada göğsü yarıldı. Hz. Halîme, Peygamberimizi Mekke'ye getirip annesine teslim etti.

11. Hz. Peygamber'in Daveti

Hz. Peygamber altı yaşındayken annesi Âmine vefat etti. Sekiz yaşında da dedesi Abdülmuttalib vefat ettiği için Ebû Tâlib onu kollamaya başladı. On iki ve yirmi yaşlarında iki defa Şam'a gitti. İkisinde de yoldan döndü. Hz. Hatice ile yirmi beş yaşındayken evlendi. Hz. Kâsım, Hz. Abdullah, Hz. Zeynep, Hz. Rukiye, Hz. Ümmü Gülsüm, Hz. Fâtımatü'z-Zehrâ; Hz. Hatice'den dünyaya geldi. Kırk yaşında Cebrâil (a.s.), Kur'ân-ı Kerim'i getirdiğinde Hz. Peygamber insanlara ve cinlere resûl olup davete başladı. Mekke ahalisini kılıç ile değil mucizeler ile davet etti. İlk Müslüman olanlar Ebû Bekir es-Sıddîk, Hatice-i Kübrâ, Ali el-Murtazâ idi. Ömerü'l-Fârûk kırkıncı sırada Müslüman oldu. Günden güne sahabenin sayısı çoğalmaya başladı.

12. Hz. Peygamber'in Mirâcı

Hz. Peygamber elli iki yaşına girince, Receb ayının yirmi yedinci gecesi Cebrâil (a.s.) gelip Hz. Peygamber'in göğsünü ikinci defa yarıdı. Kalbini hikmet suyu ile yıkayıp yerine koydu. Cebrâil (a.s.), cennetten bir Burak getirdi. Hz. Peygamber, Burak'a bindi. Cebrâil, Mîkâil ve İsrâfil (a.s.) yanında yoldaş oldular. Hz. Peygamber, Kudüs'e gidip Mescid-i Aksâ'da tüm peygamberlere imam olup iki rekât namaz kıldırdı. Mirâc ile gökleri, cennet ve cehennemi, arş-ı a'lâyı izledi ve kâb-ı kavseynde⁶ Cenâb-ı Allah'ı mekândan münezzeh olduğu halde gördü.

⁶ Kâb-ı kavseyn, Kur'an'da (Necm 53/9) Hz. Peygamber'in mirâcta Cebrâil'e veya Allah'a çok yaklaştığını anlatan ifadedir. (sad.)

Muhammed' den diğ er yok vâsıl olmuş kâb-ı kavseyne

Gürûh-ı enbiyâdan girmemiş bir ferd mâbeyne

Harem-gâh-ı visâle Ahmed'i tenhâ alub Mevlâ

O halvet oldu mahsûs Hazret-i Sultân-ı kevneyne

Cenâb-ı Hak, Peygamberimize elli vakit namazı farz kıldı. Mûsâ (a.s.)'ın uyarısı üzerine Peygamberimiz, Rabbinden beş defa ricada bulundu ve beş vakit namaz kaldı. Mirâc, iki saatte tamamlandı. Kureyş kavmine haber verdilerse de hiçbirisi kabul etmedi. Hz. Ebû Bekir, Resûlullâh'ı tüm ashabından önce tasdik ettiği için "Sıddîk" ismini aldı. Sonra bütün ashab da Resûlullah'ı tasdik etti.

O sene Ebû Tâlib vefat etti. Aradan çok zaman geçmeden Hz. Hatice de vefat etti. Peygamberimiz yalnız kaldığı için Hz. Âiş e ve Hz. Sevde ile evlendi. Sonra diğ er eşlerini de aldı. Ebû Tâlib'in vefatından dolayı Kureyş kavmi, Resûlullâh'ın ashabına zulüm ettiği için bazı ashab Peygamberimiz'in izniyle Yemen ile Medine'ye hicret etti.

13. Hz. Peygamber'in Medine'ye Hicreti

Kureyş kavmi, Cenâb-ı Hakk'ın nurunu söndürmek istediğ inden Cebrâil (a.s.) Peygamberimize gelip "Cenâb-ı Allah bu gece Medine'ye hicret etmeyi emretti." dedi. Hz. Peygamber, Mekke'de kalan ashabıyla istiş are ettikten sonra Peygamberimizin yatağ ına Hz. Ali yattı. Peygamberimiz, Hz. Ali'ye kendisinde bulunan emanetleri yerlerine teslim etmesini emretti. Hz. Ebû Bekir'i yanına aldıktan sonra Yasin Sûresi'ni okuyarak yerden bir avuç toprak alıp Kureyş kavminin üzerine attı. Evinden, Sevr Dağ'ında olan mağaraya gitti. Kureyş kavmi Hz. Peygamber'i ne kadar aramış sa da Cenâb-ı Hak, habîbini korudu. Peygamberimize, Kureyş kavminin aramayı bıraktıkları haberi geldi. Hz. Peygamber üç gün sonra mağaradan çıktı. Hz. Ebû Bekir ile

beraber Medine'ye geldi. Hz. Hâlid'in⁷ evinde üç-beş ay ikamet edip Mescid-i Nebevî'yi yaptıktan sonra oraya taşındı.

Ey mihr-i cihân-tâb-ı sipihr-i ezeli

V'ey mâh-ı münîr-i felek-i lemyezeli

Pervâne gibi şem'ine cem' oldu senin

Ebû Bekr ü Ömer ü Hazret-i Osmân Ali

Peygamberimizin Medine'ye gelişi Mekke'de duyulunca Kureyş kavmi, Hz. Ali'nin Mekke'de kalması için çok çalışmışsa da başarılı olamamıştı. Hz. Ali, Hz. Âişe ve Hz. Fâtıma (r.anhümâ)'yı Mekke'den Medine'ye getirdi. Hz. Ömer, Hz. Osman ve diğer ashâb-ı kirâm da Medine'ye geldiklerinde ensar (r.anhüm) muhacirleri evlerinde ağırladı. Ellerinden geleni yapıp muhacirlere karşı kusur etmemişlerdi.

14. Hz. Peygamber'in Vefatı

Hz. Peygamber, Medine'ye hicret ettikten sonra on altı ay Mescid-i Aksâ'yı kible edindi. Ardından kible Beytullâh'a döndürüldü. Hz. Peygamber yirmi yedi gazâyâ katıldı. Kırk gazâyâ da asker gönderdi. Mekke'de on üç yıl, Medine'de on yıl kavmini dine davet etti. Cebrâil (a.s.) yirmi üç yılda Kur'ân-ı Kerîm'i getirdi. Hicretin onuncu senesi Hz. Peygamber, Mekke'ye gelip Kâbe'yi ziyaret ettikten sonra Arafat'a çıktı. Medine'ye geldiğinde Rebülevvelin on ikinci günü altmış üç yaşındayken vefat etti. "es-Salâtü ve's-selâmü aleyke yâ Resûlallâh. es-Salâtü ve's-selâmü aleyke yâ Habîballâh. es-Salâtü ve's-selâmü aleyke yâ seyyide'l-evvelîne ve'l-âhirîn". Hz. Peygamber, Hz. Âişe'nin hücre-i saâdetlerine/odasına defnedildi.

Ol Resûl-i müctebâ hem rahmeten li'l-âlemîn

⁷ Günümüzde "Ebû Eyyüb el-Ensârî" (ö. 49/669) olarak bilinen bu sahâbînin tam künyesi "Ebû Eyyüb Hâlid b. Zeyd b. Küleyb el-Ensârî" dir. (sad.)

Bende medfûndur deyü eflâke fahr eyler zemîn

Ravzasın edüb ziyâret dedi Cebrâîl-i emîn

Hâzihî cennâtü adn fedhulûhâ hâlidîn

15. Hz. Peygamber'in Eşleri

Hz. Peygamber vefat ettiğinde eşlerinden Hz. Âişe, Hz. Sevde, Hz. Hafsa, Hz. Ümmü Gülsüm, Hz. Cüveyriye, Hz. Habibe, Hz. Zeynep, Hz. Safiye ve Hz. Meymune hayatta idiler. Hz. Peygamber'in çok sayıda mucizesi bulunmaktadır ve ben onun özelliklerini, ahlakını açıklamakta yetersiz kalırım. Bu konuda ayrıntılı bilgi sahibi olmak isteyen kişiler *Muhammediyye, Altıparmak, Siyer-i Nebevî, Taberî* ve diğer kitaplara müracaat edebilir.

16. Fâtımatü'z-Zehrâ'nın Vefatı

Hz. Peygamber vefat ettiğinde Hz. Fâtıma (r.anhâ)'dan başka evladı hayatta değildi. Hz. Fâtıma, babasının vefatından altı ay sonra ahirete göç etti. Hz. Ali, Hz. Fâtıma'yı Ravza-i Mutahhara'ya defnetti. Ardından İmam Hasan ve İmam Hüseyin ile diğer evlatları öldü.

17. Dört Halife Dönemi

Sıdkına Ebû Bekir şâhid

Şâhid-i adlin Ömer

Hilmine Osman şâhid

Şâhid-i ilmin Ali

Birinci halife; Hz. Ebû Bekir es-Sıddîk (r.a.)'ın ataları, onuncu kuşakta Resûlullah (s.a.v.)'in ataları ile birleşir. İlk Müslüman olan Hz. Ebû Bekir idi. Hiçbir zaman Hz. Peygamber'den ayrılmayıp tüm malını da onun yolunda

sarf etmişti. Kızı Âişe'yi Peygamberimizle evlendirdi. Peygamberimizin son günlerinde onun yerine üç gün imamlık yaptı. Hicretin onuncu yılının ortalarında ve yaşı altmışı geçtiği sırada tüm ashabin desteğini alarak halife oldu. Halifelik döneminde pek çok olay meydana gelse de tümünde başarıya ulaştı. Son derece sadıktı. Hilafeti iki sene üç ay dokuz gün sürdü. Yaşı altmış üç geldiğinde halife olmak üzere yerine Hz. Ömer'i vasiyet edip vefat etti. Ashab, Hz. Ebû Bekir'i Ravza-i Mutahhara'ya defnettiler. Herkes tarafından tanınan, erkek ve kız olmak üzere dört evladı vardı.

İkinci halife; Hz. Ömerü'l-Fârûk (r.a.)'ın ataları, on üçüncü kuşaktan Resûlullah (s.a.v.)'in ataları ile birleşir. Hz. Ömer, Müslüman olanlar arasında kırkinci sıradaydı. Kızı Hz. Hafsa'yı Resûlallah (s.a.v.) ile evlendirdi. Hz. Ebû Bekir'den sonra hicretin [on] ikinci⁸ senesinin sonlarında elli iki yaşındayken tüm ashabin desteğini alarak halife oldu. Halifelik günlerinde İslam orduları, hiçbir halifenin zamanında olmayan fetihleri gerçekleştirdi. Son derece adildi. On sene altı ay dört gün halifelik yaptı. Altmış üç yaşına gelince Fîrûz/Feyruz adlı bir kişi tarafından şehit edildi. Hz. Âişe'nin izni üzerine Ravza-i Mutahhara'ya defnedildi. Halife seçimini şûrâya bıraktı. Erkek ve kız olmak üzere on iki evladı vardı.

Üçüncü halife; İki nur sahibi Hz. Osman (r.a.)'ın ataları, üçüncü kuşaktan Resûlullah (s.a.v.)'in ataları ile birleşir. Hz. Osman, Müslüman olanlar arasında altıncı sıradaydı. Hz. Peygamber'in kızı Hz. Rukiye ile evlendi. Hz. Rukiye vefat ettikten sonra Hz. Ümmü Gülsüm ile evlendi. Hz. Peygamber'in iki kızıyla evlendiği için "Zinnûreyn" ismini aldı. Hicretin yirmi üçüncü senesinin başlarında yetmiş sekiz yaşını geçtiği sırada ashabin desteğini alarak halife oldu. Halifelik zamanında tartışma olmasın diye Kur'ân-ı Kerim'i yedi adet çoğaltıp etrafa gönderdi. Son derece yumuşak huylu birisiydi. On bir sene beş ay on yedi gün halifelik yaptı. Doksan yaşına geldiğinde şehit edildi.

⁸ Hz. Ömer'in hilafete geçişinde genel kabul hicretin 12. senesidir. Osmanlıca nüshada "on" ibaresi bulunmamaktadır. Söz konusu tarih "hicretin ikinci senesi" olarak belirtilmiştir. (sad.)

Bakîu'l-Garkad'a⁹ defnettiler. Vefatının ardından halife seçimi şûrâya kaldı. Erkek ve kız olmak üzere on yedi evladı vardı.

Dördüncü halife; Hz. Ali (r.a.)'ın ataları, ikinci kuşaktan Resûlullah (s.a.v.) ile birleşir. Hz. Ali, Müslüman olanlar arasında üçüncü sıradaydı. Hz. Peygamber'in kızı Hz. Fâtîma ile evlendi. Hicretten otuz dört sene dokuz ay sonra elli sekiz yaşındayken tüm ashâbın desteğini alarak halife oldu. Halifelik günlerinde pek çok olay meydana geldi. Bu olayları ayrıntılı bir şekilde öğrenmek isteyenler *Ravzatü'l-Ahbâb*, *Taberî* ve diğer kitaplara müracaat edebilir. Hz. Ali âlim birisiydi. Dört sene dokuz ay halifelik yaptı. Altmış üç yaşına geldiğinde Ramazan ayının yirmi birinci günü lanetli İbn Mülcem tarafından Kûfe'de şehit edildi. Çocukları, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin onu Necef'e defnettiler. Erkek ve kız olmak üzere otuz üç evladı vardı.

18. Cennetle Müjdelenenler

Hazret-i Ebû Bekr Ömer Osman Ali

Talha ve Sad ve Saîd ile Ubeyd

Abd-i Rahmân ve Zübeyr çün Resûl

Eyledi cennetle tebşîr ü saîd.

Hz. Ebû Bekir es-Siddîk, Hz. Ömerü'l-Fârûk, Hz. Osman Zinnûreyn, Hz. Ali el-Murtazâ, Hz. Talha, Hz. Sad, Hz. Saîd, Hz. Ubeyde, Hz. Zübeyr ve Hz. Abdurrahman (r.anhüm). Bu on sahabe Hz. Peygamber'in cennetle müjdelediği kişilerdir.

⁹ Bakîu'l-Garkad, günümüzde daha çok "Cennetü'l-Bakî" ismiyle bilinen, Medine'de Müslümanların kurduğu ilk mezarlıktır. (sad.)

19. On İki İmam

Birinci; Hz. İmam Ali b. Ebî Tâlib hakkında dört halife anlatılırken bilgi verildi.

Men gulâm-ı kanberem kanber gulâm-ı Haydarest

Men gulâmet-râ gulâmem yâ Ali senden medet.

İkinci; Hz. İmam Hasan b. İmam Ali (r.a.), hicretin üçüncü senesi Ramazan ayının on beşinci günü Medine’de dünyaya geldi. Hicretten otuz dokuz sene altı ay geçtikten sonra babasının ardından altı ay halifelik yaptı. Hicretin kırk birinci senesinin başlarında halifeliği Muâviye’ye bıraktı. Medine’de ika-met etti. Hilafeti Muâviye’ye terk etmesi uzun bir mesele olduğu için ayrıntı-sını merak edenler bununla ilgili kitaplara müracaat edebilir.

Cihan sevgilisine, pek çok kez zehir verilmişse de tesir etmedi. Sonunda Muâviye’nin Medine valisi olan adamın kandırmasıyla eşleri onu zehirledi. Hicretin ellinci senesi Rebîülevvelin beşinci günü Medine’de kırk yedi yaşın-dayken vefat etti. Kardeşi İmam Hüseyin (r.a.) onu Bakî’ Mezarlığı’na def-netti. Kız ve erkek on beş evladı oldu.

Dürr-i tâc-ı ittikâsın yâ Hasan ibn-i Ali

Nûr-ı çeşm-i evliyâsın yâ Hüseyin ibn-i Ali

Üçüncü; Hz. İmam Hüseyin b. İmam Ali (r.a.), hicretin dördüncü senesi Şaban ayının beşinci günü Medine’de dünyaya geldi. Hicretin altmışıncı se-nesinde Kûfe ve Basra ahâlîsi, hilafetini kabul edip onu davet etti. Hz. İmam Hüseyin de davete icabet edip Medine’den önce o tarafa gitti. Fakat adı geçen ahâlî sözlerine aykırı hareket etti.

Yezid tarafından Irak valisi yapılan Ziyad dört bin asker gönderip o inci tanesini, evlatlarını ve yanındakileri Kerbelâ’da kuşattı. Yanında Ehl-i beytten bulunan yetmiş iki kişi susuz kalarak şehit edildi. Hicretin altmış birinci se-nesi Muharrem’in onuncu günü Hz. İmam Hüseyin’i, lanetlenmiş Şemir şehit

etti. Hz. Hüseyin'i Kerbelâ'da defnettiler. Zeynelâbidîn (r.a.)'den başka geride erkek evladı kalmadı.

Sanma la'î-i şafak mihr-i felekten görünen

Her seher hûn-ı Hüseyin için felek kan ağlar.

Elli altı sene ömür sürdü. Kız ve erkek on evladı vardı.

Yâ Rab! bi-ibâdet-i Resûli's-sekaleyn

Yâ Rab! bi-gazâ-künende-i bedr ü huneyn

İsyân-ı merâ dû-nîm kün der-arasât

Nîmeş be-hüsn-i bahşîş ve nîmeş be-Hüseyin

Dördüncü; Hz. İmam Ali Zeynelâbidîn b. İmam Hüseyin (r.a.), hicretin otuz altıncı veya otuz sekizinci senesi Şaban ayının dördüncü günü Medine'de dünyaya geldi. Kız ve erkek on beş evladı oldu. Yaşı otuz dokuza veya elli altıya ulaştığında Abdülmelik tarafından zehirlendi. Hicretin yetmiş beşinci veya doksan dördüncü senesi Muharrem'in on ikinci günü Medine'de vefat etti. Bakî' Mezarlığı'na defnedildi.

Beşinci; Hz. İmam Muhammed el-Bâkır b. İmam Zeynelâbidîn (r.a.), hicretin elli yedinci senesi Safer ayının üçüncü günü Medine'de dünyaya geldi. Kız ve erkek yedi evladı oldu. Elli yedi veya altmış yaşında İbrahim b. Elvâb¹⁰ tarafından zehirlendi. Hicretin yüz dördüncü veya yüz yedinci senesi Zilhicce ayının yedinci günü Medine'de vefat etti. Bakî' Mezarlığı'na defnedildi.

Altıncı; Hz. İmam Cafer es-Sâdık b. İmam Muhammed Bâkır (r.a.), hicretin sekseninci senesi Rebûlevvel ayının yedinci günü Medine'de dünyaya geldi. Kız ve erkek yedi evladı oldu. Altmış sekiz yaşına geldiğinde Abbâsi Halifesi Mansur tarafından zehirlettirildi. Hicretin yüz kırk sekizinci senesi

¹⁰ Müellif burada İbrahim b. Elvâb ismine yer vermektedir. Beşinci İmam Muhammed Bâkır'ın, İbrahim b. Velid tarafından öldürüldüğü kaynaklarda rivayet edilmektedir. Dolayısıyla müellifin İbrahim b. Velid'i sehven İbrahim b. Elvâb şeklinde zikrettiği düşünülmektedir. (sad.)

Receb ayının on beşinci günü Medine’de vefat etti ve Bakî’ Mezarlığı’na defnedildi.

Yedinci; Hz. İmam Mûsâ el-Kâzım b. İmam Cafer Sâdık (r.a.), hicretin yüz yirmi sekizinci senesi Safer ayının yedinci günü Ebvâ denilen yerde dünyaya geldi. Kız ve erkek otuz sekiz evladı oldu. Harun Reşid zamanında, elli beş yaşındayken zehirlenerek öldürüldü. Hicretin yüz seksen üçüncü veya yüz seksen altıncı senesi Receb ayının yirmi beşinci günü Bağdat’ta vefat etti. Kureyş Mezarlığı’na defnedildi.

Sekizinci; Hz. İmam Ali Rıza b. İmam Mûsâ el-Kâzım (r.a.), hicretin yüz kırk sekizinci veya yüz elli üçüncü senesi Zilkade ayının yirmi birinci günü Medine’de dünyaya geldi. Kız ve erkek altı evladı oldu. Elli altı veya altmış beş yaşında zehirlenerek hicretin iki yüz dört veya iki yüz on sekizinci senesi Safer ayının yirmi dördüncü günü Horasan’da vefat etti. Tûs şehrine defnedildi.

Dokuzuncu; Hz. İmam Muhammed el-Cevâd et-Takî b. İmam Ali Rıza (r.a.), hicretin yüz doksan beşinci senesi Ramazan ayının on dokuzuncu günü Medine’de dünyaya geldi. Kız ve erkek üç evladı oldu. Mu’tasım-Billâh’ın hilafeti döneminde, yirmi beş yaşındayken zehirlenerek öldürüldü. Hicretin iki yüz yirminci senesi Zilkade ayının yedinci günü Bağdat’ta vefat etti. Kureyş Mezarlığı’na defnedildi.

Onuncu; Hz. İmam Ali el-Hâdî en-Nakî b. İmam Muhammed el-Cevâd et-Takî (r.a.), hicretin iki yüz on dördüncü senesi Receb ayının beşinci günü Medine’de dünyaya geldi. Kız ve erkek beş evladı oldu. Kırk yaşına geldiğinde zehirlenerek öldürüldü. Hicretin iki yüz elli beşinci senesi Cemâziyelâhir ayının yirmi beşinci günü Bağdat’ta vefat etti. Sâmerâ şehrine defnedildi.

On birinci; Hz. İmam Hasan el-Askerî b. İmam Ali el-Hâdî en-Nakî (r.a.), hicretin iki yüz otuz ikinci veya iki yüz otuz beşinci senesi Rebîülâhir ayının onuncu günü Medine’de dünyaya geldi. Kız ve erkek iki evladı oldu. Yirmi

altı veya yirmi sekiz yaşında zehirlendi. Hicretin iki yüz altmış birinci senesi Rebülevvel ayının sekizinci günü Bağdat' ta öldü. Sâmerriâ şehrine defnedildi.

On ikinci; Hz. İmam Muhammed el-Mehdî b. İmam Hasan el-Askerî (r.a.), hicretin iki yüz elli beşinci senesi Şaban ayının on beşinci günü Sâmerriâ şehrinde dünyaya geldi. Evladı olmadı. On altı yaşında zehirlenerek öldürüldü. Hicretin iki yüz yetmiş birinci senesi Rebülevvel ayının yedinci günü vefat etti. Serdâb' da defnedildi. Bazı rivayete göre çocukluğunda mağarada kaldı.

Cenâb-ı Hak'tan başka kimse nasıl olduğunu bilemez. Hz. İmam Mehdi hakkında evliyadan Reîsülküttâb Sarı Abdullah Efendi'nin rivayet ettiklerine aynen burada yer verildi. "On ikinci; Hz. İmam Muhammed Mehdi b. İmam Hasan el-Askerî, hicretin iki yüz elli sekizinci senesi Ramazan ayının üçüncü günü dünyaya geldi. Babası öldüğü tarihte üç yaşındayken inzivâyâ çekilmeyi ve göz önünde olmamayı tercih etti. Fakat benzersiz güzelliğini ne sebeple gizlediğini kimse bilmiyordu. Yapmış olduğu şeyler akıl sahiplerini hayrete düşürecek bir nitelikteydi ki bunun üzerine "Tâife-i İmâmiyye" akidelerini gayb imam anlayışı üzerine bina etti.

Hz. İmam Muhammed Mehdi, Hızır (a.s.) gibi hâlâ hayatta olup bir mağarada kalmakta; fakat gözlerden kendisini gizlemektedir. Âhir zamanda ortaya çıkacağı vaat edilmiş mehdî budur. Bu vehim ve hayal ile de çok dedi-kodu edilir. Ancak bu konuda ehl-i keşif sezgileriyle şüphe perdesini ortadan kaldırmıştır. Varılan sonuca göre âhir zaman mehdîsi, Hz. İmam Muhammed değildir. Mehdi'nin Muhammed ailesinden olduğu ve vakti geldiğinde dünyaya ineceği *Ankâ-yı Muğribî* şerhinde belirtilmiştir. Onun için ayrıca burada bu konuya yer verilmeyecektir."

Nasihât

Soyları Hz. Peygamber'imizden gelen bu imamların her biri, dinin aydınlığı ve müminlerin göz nurudur. Her birine muhabbet beslemek dinin ve ehl-i sünnete mensup olmanın bir gereğidir. Bunu yerine getirmek için kitapta

kendilerine yer verildi. Önceki tarikat ehlerinden İbrahim Ethem (k.s.), İmam Muhammed Bâkır (r.a.)'ın onu öne çıkarmasıyla âlimlerin seçkinleri arasında yer aldı. Ümmeti aydınlatan ve ehl-i sünnetin takip ettiği İmam-ı Âzam (r.h.) dahi İmam Cafer Sâdık (r.a.) ile münasebette ve sohbetinde bulunmuştu. İmam Şâfiî (r.h.) ise İmam Mûsâ Kâzım (r.a.)'ın dostluğunu kazanmıştı. Cenâb-ı Hak tüm Müslüman kadınları ve erkekleri iman ve İslâmiyet'ten ayrılmaktan koruyup Ehl-i Beyt sevgisi dâim olanlardan eylesin. Amin.

20. Dört İmam

Birinci; Hz. İmam-ı Âzam Nu'mân b. Sâbit (r.h.), hicretin sekseninci senesinde Bağdat'ta dünyaya geldi. Hanefî mezhebinin imamı oldu. Abbâsi Halifesi Ebû Câfer Mansur döneminde hapiste iken hicretin yüz ellinci senesinde yetmiş yaşında vefat etti. Bağdat'ın dış taraflarına defnedildi.

İkinci; Hz. İmam Mâlik b. Enes (r.h.), hicretin doksan beşinci senesinde Medine'de dünyaya geldi. Mâlikî mezhebinin imamı oldu. Hicretin yüz yetmiş dokuzuncu senesinde seksen dört yaşındayken Medine'de vefat etti.

Üçüncü; Hz. İmam Muhammed b. İdris Şâfiî (r.h.), hicretin yüz ellinci senesi, İmam-ı Âzam'ın Bağdat'ta şehit olduğu gece Mısır'da dünyaya geldi. Şâfiî mezhebinin imamı oldu. Hicretin iki yüz dördüncü senesinde elli dört yaşındayken Mısır'da vefat etti.

Dördüncü; Hz. İmam Ahmed b. Muhammed b. Hanbel (r.h.), hicretin yüz altmış dördüncü senesinde Bağdat'ta dünyaya geldi. Hanbelî mezhebinin imamı oldu. Hicretin iki yüz kırk birinci senesinde yetmiş yedi yaşında Bağdat'ta vefat etti.

Hz. İmam Süfyân Sevrî ve Hz. Dâvud İsfahânî de mezhep sahibiydi. Hatta Cüneyd-i Bağdâdî (k.s.) hazretleri Sevrî mezhebini ve hak mezheplerin sayısı bunlarla birlikte altı taneydi. Fakat Süfyân Sevrî, Dâvud İsfahânî hazretlerinin takipçilerinin kalmaması ve ictihad kapısının kapanması

sebebiyle hak mezhep sayısı dört oldu. Ashâb-ı güzîn (seçkin/meşhur sahabeler), selef-i sâlihîn (sahabe, tâbiîn ve tebe-i tâbiîn döneminde yaşamış salih ve hayırlı insanlar) ve müctehid imamlar işte bu millet-i hanefiyye (hanif dini) ve sünnet-i seniyye (Hz. Peygamber'in yolu) üzerine idiler.

21. Emevî Devleti

İkinci halife Hz. Ömer (r.a.) Şam'ı fethettiğinde Muâviye'yi oraya vali tayin etti. Muâviye'nin görevi Hz. Osman (r.a.) döneminde de devam etti. Hz. Ali (r.a.) döneminde ise yine vali olup Hz. Hasan (r.a.)'ın hilafeti bırakmasının ardından hicretin kırk birinci senesinin başında Şam'da Emevî Devleti'ni kurdu. On dokuz sene üç ay devleti yönettikten sonra yerine oğlu Yezid'i veliaht tayin etti. Yetmiş yaşını geçtiğinde Şam'da vefat etti.

İkinci; Yezid b. Muâviye, hicretin altmışıncı yılı başlarında Şam'da yönetime geçti. Ehl-i Beyt ve Ashab-ı Kiram'ın evlatları hakkında yaptığı işleri yazmaya gücüm yetmeyeceğinden konunun ayrıntısını öğrenmek isteyen kişiler *Ravzatü'l-Ahbâb*, *Hadîkatü's-Süadâ* ve diğer kitaplara müracaat edebilir. Üç sene sekiz ay Emevî Devleti'ni yönetip kendisinden sonra yerine oğullarından Muâviye'yi bıraktı. Otuz dokuz yaşındayken Humus şehrinde vefat etti.

Üçüncü; Muâviye b. Yezid, babasından sonra hicretin altmış dördüncü senesinde Şam'da yönetime geçti. İbadetle meşgul, takva sahibi bir kişi olduğu için Ehl-i Beyt'in ve Ashab-ı Kiram'ın evlatlarını üzmemekten, onları sıkıntıya düşürmekten çekindiğini söyleyip hilafetinin üçüncü günü, Emevî Camii'nde kendisini bu görevden azletti. Tenha bir yerde ibadet etmeye başladı. Kırk gün sonra, yirmi bir yaşındayken vefat etti.

Dördüncü; Mervan b. Hakem, hicretin altmış dördüncü senesinde Şam'da yönetime geçti. Dokuz ay sonra oğlu Abdülmelik'i yerine bırakıp seksen iki yaşındayken Şam'da vefat etti.

Beşinci; Abdülmelik b. Mervan, hicretin altmış beşinci senesinde babasından sonra Şam'da yönetime geçti. Yönetimle ilgili konularda çevresindekilerle pek çok kez uğraşmışsa da dünya kendisine de kalmadı. Yirmi bir yıl devleti yönettikten sonra altmış yaşındayken Şam'da vefat etti.

Altıncı; Velid b. Abdülmelik, babasından sonra hicretin seksen altıncı senesinde Şam'da yönetime geçti. Dünya işleriyle çok meşgul olsa da sonunda ecelden yakasını kurtaramadı. Dokuz yıl yönetim işlerini üstlendi ve kırk beş yaşındayken Şam'da vefat etti.

Yedinci; Süleyman b. Abdülmelik, kardeşinden sonra hicretin doksan altıncı senesinde Şam'da yönetime geçti. Konstantiniyye şehrine (şimdi başkent olan İstanbul'dur) çok sayıda asker göndermiş fakat şehri fethedememişti. Sulh yoluyla şehrin birkaç mahallesini alıp bir miktar Müslümanı oraya yerleştirerek geriye dönmüştü. Hatta Galata'da bulunan Arap Camii'ni oraya yerleşen Müslümanlar inşa etmişlerdi. İki sene sekiz ay yönetimde kaldı ve Vâik (وائق)¹¹ şehrinde vefat etti.

Sekizinci; Ömer b. Abdülaziz, hicretin doksan dokuzuncu senesinde Şam'da yönetime geçti. İbadetle meşgul olan, takva ve adalet sahibi bir kimseydi. İki sene beş ay yönetimde bulundu. Otuz dokuz yaşındayken kölelerinden birisi tarafından Şam'da şehit edildi.

Dokuzuncu; Yezid b. Abdülmelik, hicretin yüz birinci senesinin ortalarında Şam'da yönetime geçti. Dört sene yönetimde bulundu. Sonuçta o da canını ecelin pençesinden kurtaramadı ve otuz dört yaşındayken Şam'da vefat etti.

Onuncu; Hişâm b. Abdülmelik, hicretin yüz beşinci senesinin ortalarında kardeşinden sonra yönetime geçti. On dokuz sene sekiz ay yönetimde bulundu. Altmış üç yaşındayken Şam'da vefat etti.

¹¹ Süleyman b. Abdülmelik'in vefat ettiği yer hakkında günümüzdeki genel kabul "Dâbık" kasabasıdır. Kanaatimizce müellif, Süleyman b. Abdülmelik'in vefat yerini sehven bu şekilde zikretmiştir. (sad.)

On birinci; Velid b. Yezid, hicretin yüz yirmi beşinci senesinin başlarında amcasından sonra Şam'da yönetime geçti. Bir yıl iki ay yönetimde bulunup kırk üç yaşındayken Şam'da öldürüldü.

On ikinci; Yezid b. Velid, hicretin yüz yirmi yedinci senesinin başlarında babasının ardından Şam'da yönetime geçtiyse de güçlkle altı ay kadar yönetimde kaldı. Yirmi dokuz yaşındayken vefat etti.

On üçüncü; İbrahim b. Velid, hicretin yüz yirmi yedinci senesinin ortalarında Şam'da kardeşinden sonra yönetime geçti. Mervan bir ay sonra yönetimi elinden aldı.

On dördüncü; Mervan, hicretin yüz yirmi yedinci senesinin sonlarında Şam'da yönetime geçti ve beş sene kadar yönetimde bulundu. O sırada Bağdat'ta Abbâsi Devleti, Ebû Müslim Horasânî'yi beraberinde bir bölük askerle Mervan'ın üzerine gönderdi. Mervan, Şam'dan firar edip sonunda Mısır'daki bir köyde öldürüldü. Böylece Emevî Devleti yıkıldı.

Ebû Müslim'in elinden kurtulan Emevî mensupları Endülüs'e firar edip orada yeni bir devlet kurdu. Dört yüz sene pek çok ilim ve fenne hizmet etmişlerse de sonraları aralarına nifak girdi. Her biri diğer şehirde bulunanlara yardım etmediği için adı geçen devlet yıkıldı.

22. Abbâsi Hilafeti

Birinci; Seffâh b. Zâid'in soyu, dördüncü nesilden tercümân-ı Kur'ân Hz. Abbas (r.a.) ile buluşmaktadır. Hicretin yüz otuz ikinci senesinde Kûfe'de halife oldu. Dört sene sekiz ay halifelik yaptıktan sonra Enbâr şehrinde vefat etti.

İkinci; Mansur-Billâh b. Zâid, hicretin yüz otuz altıncı senesinde kardeşinden sonra Kûfe'de halife oldu. Yirmi iki sene halifelik yaptıktan sonra altmış üç yaşında Mekke'ye giderken yolda vefat etti.

Üçüncü; Mehdî b. Mansur-Billâh, hicretin yüz elli sekizinci senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. On bir sene halifelik yaptıktan sonra kırk üç yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Dördüncü; Hâdî b. Mehdî hicretin yüz altmış dokuzuncu senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. Bir sene üç ay halifelik yaptıktan sonra yirmi altı yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Beşinci; Hârûn Reşîd b. Mehdî, hicretin yüz yetmişinci senesinde kardeşinden sonra Bağdat'ta halife oldu. Yirmi üç sene halifelik yaptı. Hatta bir defasında Bağdat'tan Mekke'ye kadar yaya gitti. Kırk yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Altıncı; Muhammed Emîn b. Hârûn, hicretin yüz doksan üçüncü senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. Dört sene sekiz ay halifelik yaptı. Yirmi sekiz yaşındayken kardeşi Me'mûn'un üzerine gönderdiği asker tarafından Bağdat'ta öldürüldü.

Yedinci; Me'mûn b. Hârûn, hicretin yüz doksan sekizinci senesinde kardeşinden sonra Bağdat'ta halife oldu. Yirmi yıl beş ay halifelik yaptı. Kırk sekiz yaşındayken Tarsus'ta vefat etti.

Sekizinci; Mu'tasım-Billâh b. Hârûn, hicretin iki yüz on sekizinci senesinde kardeşinden sonra halife oldu. Sekiz yıl sekiz ay halifelik yaptı. Kırk sekiz yaşındayken Sâmerrâ şehrinde vefat etti.

Dokuzuncu; Vâsık-Billâh b. Mu'tasım, hicretin iki yüz yirmi dokuzuncu senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. Beş yıl dokuz ay halifelik yaptı. Kırk yaşındayken Sâmerrâ'da vefat etti.

Onuncu; Mütevekkil-Alellâh b. Vâsık,¹² hicretin iki yüz otuz ikinci senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. On dört yıl dokuz ay halifelik yaptı. Kırk bir yaşındayken Sâmerrâ şehrinde Türkler tarafından şehit edildi.

¹² Bu isim kaynaklarda "Mütevekkil Alellâh b. Mu'tasım" şeklinde geçmektedir. (sad.)

On birinci; Mustansır-Billâh b. Mütevekkil, hicretin iki yüz kırk yedinci senesinde Bağdat'ta babasının ardından halife oldu. Altı ay halifelik yaptıktan sonra yirmi altı yaşında Sâmerrâ şehrinde vefat etti.

On ikinci; Müsta'in-Billâh b. Mu'tasım, hicretin iki yüz kırk sekizinci senesinde Bağdat'ta amcasının ardından halife oldu. Üç sene dokuz ay halifelik yaptı. Kırk yaşındayken Sâmerrâ şehrinde Türkler tarafından halifelikten indirildikten sonra öldürüldü.

On üçüncü; Mu'tezid-Billâh b. Mütevekkil,¹³ hicretin iki yüz elli ikinci senesinde amcasından sonra Bağdat'ta halife oldu. Üç yıl altı ay halifelik yaptı. Yirmi üç yaşında kölelerin hücumuna uğradı. Sâmerrâ şehrinde bir yer altı hücrene hapsedilip orada açlık ile helak oldu.

On dördüncü; Mühtedî-Billâh b. Vâsık, hicretin iki yüz elli beşinci senesinde amcasının oğlundan sonra Bağdat'ta halife oldu. On bir ay halifelik yaptı. Otuz dokuz yaşındayken köleler üzerine hücum etti ve Sâmerrâ'da öldürüldü.

On beşinci; Mu'temid-Alellâh b. Mütevekkil, hicretin iki yüz elli altıncı senesinde amcasının oğlunun ardından Bağdat'ta halife oldu. Yirmi üç sene halifelik yaptıktan sonra elli bir yaşındayken Bağdat'ta vefat etti. Cenazesini Sâmerrâ şehrine naklettiler.

On altıncı; Mu'tazıd-Billâh Ahmed b. Mütevekkil,¹⁴ hicretin iki yüz yetmiş dokuzuncu senesinde amcasından sonra Bağdat'ta halife oldu. Dokuz yıl dokuz ay halifelik yaptı. Kırk yedi yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

On yedinci; Müktefi-Billâh b. Mu'tazıd, hicretin iki yüz seksen dokuzuncu senesinde babasından sonra halife oldu. Altı sene yedi ay halifelik yaptı. Otuz üç yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

¹³ Bu isim kaynaklarda "Mu'tez-Billâh b. Mütevekkil" şeklinde geçmektedir. (sad.)

¹⁴ Bu isim kaynaklarda "Mu'tazıd-Billâh Ahmed b. Muvaffak" şeklinde geçmektedir. (sad.)

On sekizinci; Muktedî-Billâh b. Mu'tazîd,¹⁵ hicretin iki yüz doksan beşinci senesinde kardeşinden sonra Bağdat'ta halife oldu. İki defa hilafetten indirildiyse de tekrar halife oldu. Yirmi bir sene on bir ay halifelik yaptı. Otuz sekiz yaşındayken Bağdat yakınlarında Munis Hâdim'in askerleri tarafından şehit edildi.

On dokuzuncu; Kâhîr-Billâh b. Mu'tazîd, hicretin üç yüz yirminci senesinde kardeşinden sonra Bağdat'ta halife oldu. Bir sene beş ay halifelik yaptı. Türkler onun üzerine ayaklanma düzenleyip gözlerine mil çektikten sonra hilafetten indirdi. On altı yıl daha yaşayıp Bağdat'ta altmış yaşındayken vefat etti.

Yirminci; Râzî-Billâh b. Muktedî,¹⁶ hicretin üç yüz yirmi ikinci senesinde amcasından sonra Bağdat'ta halife oldu. Altı sene iki ay halifelik yaptı. Otuz iki yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Yirmi birinci; Müttefî-Billâh b. Muktedî,¹⁷ hicretin üç yüz otuz üçüncü¹⁸ senesinde kardeşinden sonra Bağdat'ta halife oldu. Üç sene on bir ay halifelik yaptı. Emirlerinden Tüzün isimli kimse gözlerine mil çekerek onu hilafetten indirdi. Yirmi dört sene daha yaşayıp elli beş yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Yirmi ikinci; Müstekfî-Billâh b. Müktefî, hicretin üç yüz otuz üçüncü senesinde amcasının oğlundan sonra Bağdat'ta halife oldu. Bir sene dört ay halifelik yaptı. Emirleri tarafından gözlerine mil çekilerek hilafetten indirildi. Dört sene daha yaşayıp elli beş yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Yirmi üçüncü; Mutî'-Billâh b. Muktedî,¹⁹ hicretin üç yüz otuz dördüncü senesinde amcasının oğlundan sonra Bağdat'ta halife oldu. Yirmi dokuz sene

¹⁵ Bu isim kaynaklarda "Muktedir-Billâh b. Mu'tazîd" şeklinde geçmektedir. (sad.)

¹⁶ Bu isim kaynaklarda "Râzî-Billâh b. Muktedir" şeklinde geçmektedir. (sad.)

¹⁷ Bu isim kaynaklarda "Müttekî-Lillâh b. Muktedir" şeklinde geçmektedir. (sad.)

¹⁸ Müellif, Müttefî-Billâh b. Muktedî'nin hilafete geliş tarihini hicretin üç yüz otuz üçüncü senesi olarak belirtmesine rağmen, kaynaklarda bu tarih hicretin üç yüz yirmi dokuzuncu senesi şeklinde yer almaktadır. (sad.)

¹⁹ Bu isim kaynaklarda "Mutî'-Lillâh b. Muktedir" şeklinde geçmektedir. (sad.)

altı ay halifelik yaptı. Hilafeti kendi isteğiyle bıraktıktan sonra yetmiş yaşını geçtiği sırada Bağdat'ta vefat etti.

Yirmi dördüncü; Tâbi'-Biemrillâh b. Mutî',²⁰ hicretin üç yüz altmış üçüncü senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. On yedi sene iki ay halifelik yaptı ve hilafetten indirildi. On iki sene daha yaşayıp kırk dokuz yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Yirmi beşinci; Kâdir-Billâh b. İshak b. Muktedî,²¹ hicretin üç yüz sekseninci senesinde amcasının oğlundan sonra Bağdat'ta halife oldu. Kırk bir sene dört ay halifelik yaptı. Yetmiş iki yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Yirmi altıncı; Kâim-Biemrillâh b. Kâdir, hicretin dört yüz yirmi ikinci senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. Kırk dört sene sekiz ay halifelik yaptı. Yetmiş beş yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Yirmi yedinci; Muktedî-Billâh b. Kâim,²² hicretin dört yüz altmış yedinci senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. On dokuz yıl beş ay halifelik yaptı. Otuz sekiz yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Yirmi sekizinci; Müstazhir-Billâh b. Muktedî, hicretin dört yüz seksen yedinci senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. Yirmi beş sene sekiz ay halifelik yaptı. Kırk iki yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Yirmi dokuzuncu; Müsterşid-Billâh b. Müstazhir, hicretin beş yüz on ikinci senesinde babasından sonra halife oldu. On yedi yıl halifelik yaptı. Bâtınî fedâîleri tarafından kırk dokuz yaşında Merâğa'da şehit edildi.

Otuzuncu; Râşid-Billâh b. Müsterşid, hicretin beş yüz yirmi dokuzuncu senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. İki yıl üç ay halifelik yaptı. Otuz iki yaşındayken İsfahan'da Bâtınî fedâîleri tarafından şehit edildi.

²⁰ Bu isim kaynaklarda "Tâi-Lillâh b. Mutî'" şeklinde geçmektedir. (sad.)

²¹ Bu isim kaynaklarda "Kâdir-Billâh b. İshak b. Muktedî" şeklinde geçmektedir. (sad.)

²² Bu isim kaynaklarda "Muktedî-Biemrillâh b. Kâim" şeklinde geçmektedir. (sad.)

Otuz birinci; Muktefi-Billâh b. Müstazhir,²³ hicretin beş yüz otuz ikinci senesinde kardeşinin oğlundan sonra Bağdat'ta halife oldu. Yirmi beş yıl halifelik yaptı. Altmış yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Otuz ikinci; Müstencid-Billâh b. Muktezî,²⁴ hicretin beş yüz elli beşinci senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. On bir yıl halifelik yaptı. Altmış yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Otuz üçüncü; Müstefî-Binûrillâh b. Müstencird,²⁵ hicretin beş yüz altmışıncı²⁶ senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. Dokuz yıl sekiz ay halifelik yaptıktan sonra otuz altı yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Otuz dördüncü; Nâsırüddîn-Billâh b. Müstefî,²⁷ hicretin beş yüz yetmiş beşinci senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. Kırk altı sene on ay halifelik yaptı. Altmış yaşını geçtiği esnada Bağdat'ta vefat etti.

Otuz beşinci; Zâhir-Billâh b. Nâsırüddîn,²⁸ hicretin altı yüz yirmi ikinci senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. Dokuz ay halifelik yaptı. Otuz altı yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Otuz altıncı; Müstefir-Billâh b. Zâhir,²⁹ hicretin altı yüz yirmi üçüncü senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. On altı yıl on bir ay halifelik yaptı. Yirmi dokuz yaşındayken Bağdat'ta vefat etti.

Otuz yedinci; Müsta'sım-Billâh b. Müstansır, hicretin altı yüz kırkıncı senesinde babasından sonra Bağdat'ta halife oldu. On bir sene halifelik yaptı. Hicretin altı yüz elli birinci senesinde yirmi dört yaşında iken Cengiz Han'ın vefatının ardından yerine ortanca oğlu Han oldu. Kardeşlerinden Hülâgû

²³ Bu isim kaynaklarda "Muktefi-Liemrillâh b. Müstazhir" şeklinde geçmektedir. (sad.)

²⁴ Bu isim kaynaklarda "Müstencid-Billâh b. Muktefi" şeklinde geçmektedir. (sad.)

²⁵ Bu isim kaynaklarda "Müstazî-Biemrillâh b. Müstencid" şeklinde geçmektedir. (sad.)

²⁶ Müellif, Müstefî-Binûrillâh b. Müstencird'in hilafete geliş tarihini hicretin beş yüz altmışıncı senesi olarak belirtmesine rağmen, kaynaklarda bu tarih hicretin beş yüz altmış altıncı senesi şeklinde yer almaktadır. (sad.)

²⁷ Bu isim kaynaklarda "Nâsır-Lidînillâh b. Müstazî" şeklinde geçmektedir. (sad.)

²⁸ Bu isim kaynaklarda "Zâhir-Biemrillâh b. Nâsır" şeklinde geçmektedir. (sad.)

²⁹ Bu isim kaynaklarda "Müstansir-Billâh b. Zâhir" şeklinde geçmektedir. (sad.)

Han'ı pek çok askerle Bağdat'a gönderdi ve onlar halifeyi iki evladıyla beraber şehit etti. Bunun dışında ahâliden de üç yüz bin kişi şehit edildi. Abbâsi Hilâfeti, adı geçen halife ile sona erdi.

23. Selçuklu Devleti

Selçuklu Devleti, yirmi iki sultan ile yüz otuz seneden fazla hüküm sürdü. Abbâsi Devleti kadar büyük bir devletti. Sonraları biraz küçülmüşse de altmış dokuz sene daha hükmedip saltanatlarını bütünüyle Osmanlı Devleti'ne terk ettiler.

Şam'da olan devlete Emevî, Bağdat'ta olana Abbâsi Hilâfeti, Konya'da olana Selçuklu, Arap'ta olana Fâtımîler, Mısır'da olana Eyyûbî, Çerâkise ve Çin'de olana Fağfûr, Rum'da olana Rây, Tatar'da olana Han, İran'da bulunanlar beş mertebe olup Keyûmers'den Keykubad'a gelinceye kadar Bilâdiyân-ı Pişvâdân, Keykubad'dan Dârâ'ya kadar Keyân-ı Keyâniyân, Dârâ'dan Erdeşir'e kadar İskâniyân, Erdeşir'den Yezdicerd'e kadar Sâsâniyân ismi verilmiştir. Şimdi ise İran Devleti denilmektedir.

24. Osmanlı Devleti

Sonsuza kadar devam edecek olan Osmanlı sülalesi, Nuh (a.s.)'ın oğlu Yafes'ten Süleyman Han'a gelinceye kadar han oldukları için kimsenin mülkünü zorla zapt etmemişti. Atalarından sahip oldukları mülkte saltanat ettiler. Süleyman Han, Tatarlardan rahatsız olup vatanı terk etti. Kendisine tabi olan kırk-elli binden fazla kişiyle beraber Mâverâünnehir'den geçerek altı yüz iki senesinde Anadolu yakasına geldi. Van ve Muş taraflarına yerleşmişlerse de Tatarlar bölgede bulunduğu için Süleyman Han orada da kalmadı. Altı yüz yirmi sekiz tarihinde Arabistan tarafına yöneldiği sırada Fırat suyundan

geçerken nasıl olduysa hayvandan düşüp boğularak vefat etti. Oğulları, Süleyman Han'ı adı geçen yere defnetti. Ertuğrul Gazi'nin dışındaki evlatları geriye dönüp gittikleri için nasıl olduklarını kimse bilemedi.

Gazi Ertuğrul Han b. Süleyman Han, babasının vefatından sonra ne Arabistan'a ne de Mâverâünnehir taraflarına gitti. Beş yüz kişiden oluşan tebaasıyla hicretin altı yüz yirmi sekizinci senesinde Sivas civarına geldi. Selçuklu Devleti'ni Tatarlar ile savaşırken gördü ve Selçuklu Devleti'ne yardım etti. Yardımı sayesinde başarı kazanıldığı için devlet tarafından kendisine beylik verildi. Hüdâvendigâr Eyâleti sınırlarında bulunan Domaniç dağları yaylak; Söğüt ile Karacaşehir civarı da kışlak olmak üzere ona tahsis edildi. Ertuğrul Gazi, Selçuklu Devleti ile beraber hangi gazaya giderse devlet bu kahraman hanın sayesinde daima galip gelirdi. Altı yüz seksen tarihinde Ertuğrul Gazi vefat etti. Oğlu Gazi Sultan Osman Han, onu Söğüt'te defnedip yerine bey oldu.

Birinci; Gazi Sultan Osman Han b. Ertuğrul Han, hicretin altı yüz altıncı senesinde dünyaya geldi. Babasının vefatından sonra "Bey" namını aldı. Altı yüz seksen üç tarihinde Selçuklu Devleti tarafından kendisine davul, sancak, silahlar, hizmetçiler verilmiş ve padişah tarafından kabul töreni yapılmıştı. Ancak altı yüz doksan dokuz tarihinde Selçuklu Devleti'nin son hükümdarlarından Sultan Alaaddin'in vefatından sonra müstakil bir şekilde yirmi yedi sene padişah oldu. Osmanlı saltanatının başlangıcı olarak belirtilen bu tarih kabul edilir. Osman Bey'in saltanatında Bilecik, İnegöl, Karahisar, İnönü, İzmit civarı, Köprühisar, Bursa fethedildi. Yetmiş yaşına gelince vefat etti. Oğlu Sultan Orhan Gazi onu Bursa'da Hisar İçi'ne defnetti.

İkinci; Gazi Sultan Orhan Han b. Osman, hicretin altı yüz sekseninci senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra yedi yüz yirmi altı tarihinde tahta çıktı. Saltanatında; Akyazı, Konurapa, Mudurnu, Kocaeli, Edremit, Çimnik, Işluna Hisarları, Tekfur Dağı, Gelibolu, Bolayır, Akberk, Kızılberk, Gemlik, Babasazmak feth edildi. Seksen bir yaşına geldiğinde vefat edip Bursa'da Hisar İçi'ne defnedildi.

Üçüncü; Gazi Sultan Murad Han b. Orhan Han, hicretin yedi yüz yirmi altıncı senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra yedi yüz altmış bir tarihinde tahta çıktı. Saltanatında; Batnos, Çorlu, Misin, Burgaz Hisarları, İlbeği Burgazı, Dimetoka, Keşan-ili, İpsala, Edirne, Zağra, Filibe, Eski Gümülcine, Biga, Kütahya, Hamid-ili, Akşehir, Seydişehir, Yalvaç, Terkos tekrar Tekfurdağı, İskete, Marulya, Kavala, Deres, Serez, Karaferye ve Manastır fethedildi. Otuz bir seneden fazla saltanatta kalıp yaşı altmış beşe geldiğinde şehit oldu. Bursa'da Çekirge isimli yerde inşa ettirdiği caminin yanına defnedildi. Mahlası Hüdâvendigâr idi. Onun için şimdi Bursa Vilâyeti'ne Hüdâvendigâr Vilâyeti denilir.

Dördüncü; Gazi Sultan Yıldırım Bayezid Han b. Hüdâvendigâr, hicretin yedi yüz altmış birinci senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra yedi yüz doksan iki tarihinde tahta çıktı. Saltanatında; Kıratoğa, Üsküp, Vidin, Varna, Çetroz, Alaşehir, Beyşehir, Konya, Aydın, Ayasoluk, Saruhan, Teke, Menteşe, Osmancık, Kastamonu, Amasya, Niğbolu, Selsen Efrây (?), Niğde, Kayseri, Sivas, Erzincan, Malatya şehirleri alındı. On üç sene tahtta kaldı. Kırk dört yaşına gelince Timur'un eline esir düştü ve şehit oldu. Cenazesi Bursa'da inşa ettirdiği caminin yanına defnedildi. Şimdi adı geçen caminin yanında bina yoktur ve cami harap vaziyettedir.

Beşinci; Çelebi Sultan Mehmed Han b. Bayezid Han, hicretin yedi yüz seksen birinci senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra sekiz yüz beş tarihinde, ilk tahta çıkışı Amasya'da, ikincisi Bursa'da, üçüncüsü müstakil olarak sekiz yüz on altı tarihinde Edirne'de oldu. Saltanatı sırasında Timur, her taraftan hücum etti. Onları bertaraf ettikten sonra Akçabolu, Mudurnu ve Samsun'u fethedip Eflak'ı da haraca bağladı. Müstakil olarak sekiz sene saltanatta kaldı. Kırk üç yaşında vefat etti. Bursa'da inşa ettirdiği caminin yanındaki yeşil türbeye defnedildi. Adı geçen camideki hünkâr mahfilinin penceresi üzerinde şu beyitler yazmaktadır:

İn imâret tâ ebed ma'mûr bâd

Sâhibeş ber-düşmân mansûr bâd

Her ki in devlet nehâhed pây-dâr

Dâimâ ender-cihân makhûr bâd

Altıncı; Gazi Sultan İkinci Murad b. Mehmed Han, hicretin sekiz yüz altıncı senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra sekiz yüz yirmi dört tarihinde tahta çıktı. Saltanatında; İzmir, Selanik, Yanya, Semendire, Balıbayır (?), Mora ve Kaçacak fethedildi. Otuz sene saltanatta kaldı. Kırk dokuz yaşında vefat etti. Bursa’da inşâ ettirdiği Murâdiye Camii yakınına defnedildi.

Yedinci; İstanbul fatihi Gazi Sultan İkinci Mehmed Han b. Murad Han, hicretin sekiz yüz otuz üçüncü senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra sekiz yüz elli beş tarihinde tahta çıktı. Saltanatında; İstanbul, İtöz, Sivricehisar, Güvercinlik Körfezi,³⁰ Sinop, Trabzon, Midilli, Yarıçe, Hersek, Kavacıklı, Bosna, Gölhisar, Ereğli Kalesi, Eğriboz, tekrar Mora, Kesriye, Karahisar, Kefe, bağlı bulunduğu yerlerle birlikte Silifke, Mitân, Ermenâk, Koyulhisar, Karaboğdan, Limni Adası, Bolye ve bazı adalar fethedildi. Başkent ise Edirne’den İstanbul’a taşındı. Otuz sene saltanatta kaldı. Elli üç yaşında vefat etti. İstanbul’da inşâ ettirdiği caminin yakınına defnedildi.

Sekizinci; Gazi Sultan İkinci Bayezid Han b. Mehmed Han, hicretin sekiz yüz elli birinci senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra sekiz yüz seksen altı tarihinde tahta çıktı. Saltanatı zamanında Kili Kalesi, Tunus Adası, İnebahtı, Modon, Koron, Asadar, Benhisarı ve Dırac Kalesi fethedildi. Karaboğdan tekrar haraca bağlandı. Otuz iki sene saltanatta kalıp yaşı altmış yediye gelince vefat etti. İnşâ ettirdiği caminin yakınına defnedildi.

Dokuzuncu; Gazi Yavuz Sultan Selim Han b. Bayezid, hicretin sekiz yüz yetmiş beşinci senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra dokuz yüz on sekiz tarihinde tahta çıktı. Saltanatında; Bayburt, Kemah Kaleleri, Diyarbakır,

³⁰ Söz konusu kale, nehir kenarında bulunması sebebiyle müellif tarafından “Güvercinlik Körfezi” şeklinde ifade edildiği kanaatindeyiz. II. Mehmed’in fethettiği yerler arasında bu kelimeye en yakın yer ismi olarak “Güvercinlik Kalesi” bulunmaktadır. Bkz. Halil İnancık, “Mehmed II”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 28/395-407. (sad.)

Halep ve Şam'a bağı olan kaleler, Mısır ve Van'a bağı olan yerler fethedildi. Mekke ile Medine'yi aldığıında kutsal emanetleri İstanbul'a getirdi. Sekiz seneden fazla saltanatta kalıp elli bir yaşında vefat etti. Oğlu Sultan Süleyman Han şimdi kabrinin bulunduğu yere onu defnetti. Babasının adına bir cami inşâ ettirdi.

Onuncu; Gazi Sultan Süleyman Han b. Selim Han, hicretin dokuz yüzüncü senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra dokuz yüz yirmi altı tarihinde tahta çıktı. Saltanatında; Estergon, Tarastulin (?), Bişegrad, Bicolor Bihvar (?), Belgrad, Sirem, Burgaz, Bâbca Kalesi, Peşte Kaleleri ile Üngürüs tahtı olan Budin ve tabi olan kaleler, Rodos Adası, İspanya'nın sahil tarafları, Bağdat, Basra, Adilceva, Tiflis, Gürcistan ve Arabistan'ın tamamı fethedildi. Osmanlı Devleti kanun çıkarıp Yeniçeri Ocağı'nı kurdu. Sonunda devleti öyle bir yere getirdiler ki millet, asker heyetine girdiği için bir milyon asker daima mevcut bulunurdu. Kırk sekiz sene saltanatta kalıp yetmiş dört yaşına gelince savaş meydanında vefat etti. Naaşı, İstanbul'a getirilip inşâ ettirdiği caminin yakınına defnedildi.

On birinci; Gazi Sultan İkinci Selim Han b. Süleyman Han, hicretin dokuz yüz otuzuncu senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra dokuz yüz yetmiş dört tarihinde tahta çıktı. Saltanatında; Kıbrıs Adası ile Zengibar fethedildi. Etrafta bulunan krallardan elçiler gelip tahta çıkışını tebrik etti. Adil bir padişahı. Sekiz seneden fazla saltanatta kaldı. Elli iki yaşında vefat etti. Ayasofya Camii'nin yakınında bulunan türbeye defnedildi.

On ikinci; Gazi Sultan Üçüncü Murad Han b. Selim Han, hicretin dokuz yüz elli üçüncü senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra dokuz yüz seksen iki tarihinde tahta çıktı. Saltanatında, bazı memleketler Osmanlı Devleti'nin topraklarına katıldı. Yirmi bir seneden fazla saltanatta kaldı. Elli yaşında vefat etti. Ayasofya Camii'nin yakınında bulunan babasının kabrinin yanına defnedildi.

On üçüncü; Gazi Sultan Üçüncü Mehmed Han b. Murad Han, hicretin dokuz yüz yetmiş dördüncü senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra bin

üç tarihinde tahta çıktı. Dokuz sene saltanatta kaldı. Otuz yedi yaşında vefat etti. Ayasofya'nın yakınına Sultan Selim Türbesi'ne defnedildi.

On dördüncü; Gazi Sultan Ahmed Han b. Mehmed Han, hicretin dokuz yüz doksan sekizinci senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra bin on iki tarihinde tahta çıktı. On dört sene saltanatta kaldı. Yirmi sekiz yaşında vefat etti. İnşâ ettiği caminin yakınına defnedildi.

On beşinci; Sultan Mustafa Han b. Mehmed Han, hicretin bin birinci senesinde dünyaya geldi. Kardeşinden sonra bin yirmi altı tarihinde tahta çıktı. Üç ay kadar tahtta kaldıktan sonra saltanatını kardeşi Sultan Osman Han'a devretti. Adı geçen padişahın vefatından sonra bin otuz bir tarihinde ikinci defa tahta çıktı. Bir seneden fazla saltanatta kaldı. Kırk sekiz yaşında vefat etti. Sultan Ahmed Han Türbesi'ne defnedildi.

On altıncı; Sultan İkinci Osman Han b. Ahmed Han, hicretin bin on üçüncü senesinde dünyaya geldi. Amcasından sonra bin yirmi yedi tarihinde tahta çıktı. Dört sene tahtta kaldı. On sekiz yaşında yeniçeriler tarafından şehit edildi. İnşâ ettirdiği caminin yakınına defnedildi.

Bekâ mümkün değildir gerçi mihnetgâh-ı fânide

Velî ölmekte müşkildir ki eyyâm-ı cevânide

On yedinci; Gazi Sultan Dördüncü Murad Han b. Ahmed Han, hicretin bin on sekizinci senesinde dünyaya geldi. Amcasından sonra bin otuz iki tarihinde tahta çıktı. Saltanatında; tekrar Bağdat'ı Acem'den aldı. On altı seneden daha fazla tahtta kaldı. Otuz bir yaşında vefat etti. Babasının yanına defnedildi.

On sekizinci; Sultan İbrahim Han b. Ahmed Han, hicretin bin yirmi dördüncü senesinde dünyaya geldi. Kardeşinden sonra bin kırk dokuz tarihinde tahta çıktı. Sekiz seneden fazla saltanatta kaldı. Otuz dört yaşında vefat etti. Sultan Mustafa Han Türbesi'ne defnedildi.

On dokuzuncu; Sultan Dördüncü Mehmed Han b. İbrahim Han, hicretin bin elli birinci senesinde dünyaya geldi. Babasından sonra bin elli sekiz tarihinde tahta çıktı. Kırk sene saltanatta kaldı ve sonra saltanatını kardeşine devretti. Beş sene kadar halvet halinde yaşadı. Elli üç yaşında vefat etti. Bahçekapı'da annesinin türbesine defnedildi.

Yirminci; Sultan İkinci Süleyman Han b. İbrahim Han, hicretin bin elli iki senesinde dünyaya geldi. Kardeşinden sonra bin doksan dokuz tarihinde tahta çıktı. Üç seneden fazla saltanatta kalıp elli yaşında vefat etti. Sultan Süleyman Han Türbesi'ne defnedildi.

Yirmi birinci; Sultan İkinci Ahmed Han b. İbrahim Han, hicretin bin elli üçüncü senesinde dünyaya geldi. Kardeşinden sonra bin yüz iki tarihinde tahta çıktı. Dört seneden fazla saltanatta kaldıktan sonra elli dört yaşında vefat etti. Sultan Süleyman Han Türbesi'ne defnedildi.

Yirmi ikinci; Sultan İkinci Mustafa Han b. Mehmed Han, hicretin bin yetmiş dördüncü senesinde dünyaya geldi. Amcasından sonra bin yüz altı tarihinde tahta çıktı. Sekiz seneden fazla saltanatta kaldıktan sonra kırk yaşında vefat etti. Babasının yanına defnedildi.

Yirmi üçüncü; Sultan Üçüncü Ahmed Han b. Mehmed Han, hicretin bin seksen dördüncü senesinde dünyaya geldi. Kardeşinden sonra bin yüz on beş tarihinde tahta çıktı. Yirmi yedi seneden fazla saltanatta kaldıktan sonra saltanatı Sultan Mahmud Han'a bıraktı. Altı sene daha halvet halinde yaşadı ve altmış beş yaşında vefat etti. Babasının yanına defnedildi.

Yirmi dördüncü; Sultan Birinci Mahmud Han b. Mustafa Han, hicretin bin yüz dokuzuncu senesinde dünyaya geldi. Amcasından sonra bin yüz kırk üç tarihinde tahta çıktı. Yirmi beş sene saltanatta kalarak altmış yaşında vefat etti. Babasının yanına defnedildi.

Yirmi beşinci; Sultan Üçüncü Osman Han b. Mustafa Han, hicretin bin yüz onuncu senesinde dünyaya geldi. Kardeşinden sonra bin yüz altmış sekiz

tarihinde tahta çıktı. Üç seneden fazla saltanatta kaldıktan sonra altmış bir yaşında vefat etti. Babasının yanına defnedildi.

Yirmi altıncı; Sultan İkinci Mustafa Han b. Ahmed Han, hicretin bin yüz yirmi dokuzuncu senesinde dünyaya geldi. Amcasının oğlundan sonra bin yüz yetmiş bir tarihinde tahta çıktı. On altı seneden fazla saltanatta kaldıktan sonra elli sekiz yaşında vefat etti. İnşâ ettirdiği Lâleli Camii'nin yanına defnedildi.

Yirmi yedinci; Gazi Sultan Abdülhamid Han b. Ahmed Han, hicretin bin yüz otuz yedinci senesinde dünyaya geldi. Kardeşinden sonra bin yüz seksen yedi tarihinde tahta çıktı. On beş seneden fazla tahtta kaldı. Altmışaltı yaşında vefat etti. Bahçekapısı civarında bulunan kendine mahsus türbeye defnedildi.

Yirmi sekizinci; Gazi Sultan Üçüncü Selim Han b. Mustafa Han, hicretin bin yüz yetmiş beşinci senesinde dünyaya geldi. Kardeşinden sonra bin iki yüz üç tarihinde tahta çıktı. Saltanatında, Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmaya ve Nizâm-ı Cedîd'i kurmaya çalıştı. Adı geçen ocağı kaldırmadığı için yaptığı şeylerin hepsi heba oldu. On sekiz sene saltanatta kaldıktan sonra tahtı Sultan Mustafa Han'a bıraktı. Bir seneden fazla halvet halinde yaşadı ve kırk sekiz yaşında vefat etti. Babasının yanına defnedildi.

Yirmi dokuzuncu; Sultan Dördüncü Mustafa Han b. Abdülhamid Han, hicretin bin yüz doksan üçüncü senesinde dünyaya geldi. Amcasından sonra bin iki yüz yirmi iki tarihinde tahta çıktı. Bir seneden fazla saltanatta kaldı. Otuz yaşında vefat etti. Babasının yanına defnedildi.

Otuzuncu; Gazi Sultan İkinci Mahmud Han b. Abdülhamid Han -mekânı cennet olsun- hicretin bin yüz doksan dokuzuncu senesinde dünyaya geldi. Kardeşinden sonra bin iki yüz yirmi üç tarihinde tahtta çıktı. Tahtta bulunduğu sırada devlete ve millete zarar verir hale gelen Yeniçeri Ocağı'nı bin iki yüz kırk bir tarihinde kaldırdı. Asâkir-i Nizâmiyye-i Hazret-i Pâdişâhî'yi kurduğunda, Osmanlı Devleti'nin devamı için adeta taze can geldi. Otuz iki sene

saltanatta kaldı. Elli beş yaşında vefat etti. Çemberlitaş yakınında bulunan türbesine defnedildi.

Yâ Hazret-i Fatih adl-i cihân

Ruhu'l-âlem Mahmud Hân

Otuz birinci; Gazi Sultan Abdülmecid Han b. Gazi Mahmud Han - mekânı cennet olsun- hicretin bin iki yüz yirmi yedinci senesinde dünyaya geldi. Babası -mekânı cennet olsun- Gazi Sultan Mahmud Han'dan sonra bin iki yüz elli beş tarihinde tahtta çıktı. Tahtta bulunduğu sırada Tanzimat Fermanı ve Rüştüye Mektebi'ni tesis etti. Ordu-yı Hümâyûnların (Padişahın, Osmanlı Devleti'nin ordusu) kurulması ile daha birçok hayırlı eserler meydana getirdi. Yirmi iki seneden fazla saltanatta kaldı. Kırk yaşında vefat etti. Sultan Selim Han Gazi Camii'nin yakınındaki kendisine ait türbeye defnedildi.

Tâcdârî merhamet- mu'tad Han Abdülazîz

Şehriyâr-ı şehriyâr ecdâd Han Abdülazîz

Es-Sultân İbnü's-sultâni's-sultân Abdülaziz Han İbnü's-sultâni'l-gâzi Mahmud Han -dünya devam ettiği müddetçe Allah onun hilafetini sürdürsün- hicretin bin iki yüz kırk beşinci senesi Şaban ayının on beşinci gecesi dünyaya geldi. Bin iki yüz yetmiş yedi yılı Zilhicce'nin on yedisi Salı günü tahta çıktı. Cihanın koruyucusu, bereketin kaynağı olarak tahta çıkışından şu ilerlemiş asra kadar her zaman adaletle hükmetmiş, bütün gücünü adaletin yayılmasına, devlet ve milletin ilerlemesine sarf etmiştir. Bu yolda nice adımlar atmış ve takdire layık birçok eser ortaya koymuştur. Cenâb-ı Hak, saltanatına yakışır şekilde ömrünü, bahtını, kuvvetini, azametini artırsın. Saltanatı altında kıyamet gününü kadar yaşamayı nasip eylesin.

Pâdişâhâ adl-i dâdın tuttu dünyâ-yı beser

Âf-tâb-ı şevketün ifâka viridi zîb ü fer

SONSÖZ

Padişah hazretlerine takdim etmek üzere "Azîziyye Tarihi" ismiyle kaleme almış olduğum tarihçenin unutulmuş ve ortaya çıkan yanlışlıklarını, dikkatle inceleyen büyük zatlar örtüp affetsin. Yaptığım hataları ortadan kaldırmalarını, lütuf ve iyilik ederek düzeltmelerini isterim.

Adı geçen kitabın tekrar basılması imtiyaz sahibine ait olduğu gibi her kimin elinde mühürsüz kitap bulunursa onun elinden alınacaktır.

İ'TİZÂR³¹

Nihayet on-on iki cüzden ibaret olan *Letâif-i Kemâlî* isimli kitabımın şimdiye kadar üç cüzü çıktı. Bununla birlikte adı geçen kitabın geri kalan cüzleri çıkmazsa verdiğimiz para heba olacak diyerek satışına rağbet gösterilmedi. Fakat benim bu kitabı yazmaktan maksadım para kazanmak değil dünyada bir eser bırakmaktır. Kitabın esas ilgi çekecek yerleri ileri de çıkacak cüzler olduğu için dördüncü cüzü de basıp geri kalan cüzleri her ayın başında çıkarmaya gayret gösterecek olsam da adı geçen kitabın basımı genel bir rağbete muhtaçtır. Kitabı mütalaa edenlerden dileğim, dördüncü cüzün basımı biraz uzayacağından bu konuda kusurumun affedilmesidir.

³¹ Kusurunu bilerek özür beyan etme. (sad.)



